

شرح أصول السنة

ŞERHU USÛLÜ'S-SÛNNE

İMAM AHMED B. HANBEL

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

GİRİŞ

NEDEN USÛLÜ'S-SÜNNE?

EHL-İ SÜNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

"Bu ilim,
dinindir.
Dininizi
kimden
aldığınıza
bakın."

(Müslim, 1/17)

1 BU ESER NEDİR?

Usûlü's-Sünne, İmam Ahmed b. Hanbel'in Ehl-i Sünnet akidesinin temel esaslarını kısa ve öz bir şekilde ortaya koyduğu önemli bir risaledir. Hacım olarak küçük olsa da, iman, sünnet, bid'at, kader, Âhiret, büyük günah, tekfir gibi birçok hayati konuda bize sağlam bir ölçü kazandırır.

2 BU ESERİ NEDEN OKUYORUZ?

Bugün bilgiye ulaşmak kolaylaştı; fakat doğru ölçüyü korumak daha da önemli hale geldi. Dini sadece kendi düşüncesiyle yorumlayanlar, sünneti çağın kabullerine göre değerlendirenler ve her yeni uygulamayı dine dahil edenler karşısında, İmam Ahmed'in sunduğu sağlam ölçüye ihtiyacımız var.

3 BU ESER BİZE NE ÖĞRETİR?

- 1 Dinin ölçüsü vahiydir, insan değil.
- 2 Kur'an ve sahih Sünnet'i birlikte anlar.
- 3 Sahih habere teslim olmayı öğretir.
- 4 Bid'atten sakındır.
- 5 Büyük günah konusunda dengeli bir anlayış kazandırır.
- 6 Tekfirden acele etmemeyi öğretir.
- 7 Sahâbenin yolunu izlemeyi emreder.
- 8 Dinî konularda cedelden uzak durmayı öğütler.

4 AKIL MI, NAKİL Mİ?

Ehl-i Sünnet aklı reddetmez; fakat aklı vahyin hâkimi kılmaz. Akıl, vahiy anlamada bir araçtır. Gaybî konularda bağımsız tecrübesi yoktur. Sahih nas geldiğinde, aklımıza zor gelse bile onu kabul ederiz. Selefin teslimiyeti, akılsızlık değil; aklın sınırını bilmektir.

"O, dilediğini hikmetle indirir.
Onun te'vilini ise ancak Allah bilir."
(Âl-i İmrân, 3/7)

5 SÜNNET, KUR'AN'IN RAKİBİ DEĞİLDİR

İmam Ahmed, Sünnet'in Kur'an'ı açıkladığını net bir şekilde öğretir. Resûlullah ﷺ Kur'an'ı tebliğ etmekle kalmamış; onu açıklamış, yaşayarak göstermiş ve ümmetine öğretmiştir. Bu nedenle "Kur'an yeter, Sünnet'e ihtiyacımız yok" anlayışı, bu eserin ortaya koyduğu usûlle bağdaşmaz.

"Sana da, kendilerine indirileni
insanlara açıklaman için bu zikri
(Kur'an'ı) indirdik."
(Nahl, 16/44)

6 SELEFİN YOLU NEDİR?

Selefin yolu, sadece geçmişte yaşamış insanları sevmek değildir. Onların dini anlama yöntemine bağlanmaktadır. Önce delili öğrenmek, sonra anlamaya çalışmak, hevâyı delilin önüne geçirmemek, sahâbenin anlayışını dikkate almak, bid'atten sakınmak, gereksiz cedeli terk etmek ve bilinmeyen konuda konuşmamaktır.

"Sizden önceki ilk nesillerin yoluna
tutunun."
(İbn Mâce, 42 | sahih)

7 BU ÇALIŞMADA NASIL İLERLEYECEĞİZ?

Her metinde İmam Ahmed'in asıl sözünü, Türkçe tercümesini, kısa şerhini, delilini, dersin özünü ve Müslümanın ölçüsünü işleyeceğiz. Amacımız çok bilgi biriktirmek değil; doğru ölçü kazanmaktır. Ölçüsü doğru olan kişi, bilmediği meselede dahi nereden başlayacağını bilir: Kur'an'a, sahih Sünnet'e, sahâbenin anlayışına ve muteber âlimlere bakar, delilsiz konuşmaz.

8 MODERN YAKLAŞIMLARA CEVABI NEDİR?

Bu eser, dini kişisel akla indirgemeye, Sünnet'i çağın zevkine göre yorumlamaya, bid'atı meşrulaştırmaya, her farklı görüşü tekfir sebebi yapmaya ve sahâbenin anlayışını küçümsemeye net bir cevap verir. Hakikat, döneme göre değişmez. Kur'an ve sahih Sünnet her zaman ölçüdür; sahâbenin yolu ise bu ölçüyü anlamada en güvenilir rehberdir.

9 GİRİŞİN ÖZÜ

- ✓ Dini kendi düşüncemize göre şekillendirmek için değil, düşüncemizi vahyin ölçüsüne göre düzeltmek için öğreniyoruz.
- ✓ Hedefimiz sadece "Ehl-i Sünnet'im" demek değil; Kur'an'a, sahih Sünnet'e ve Selef-i Sâlih'in ilmi usûlüne göre düşünmeyi, anlamayı ve yaşamayı öğrenmektir.
- ✓ Önce delil. Sonra doğru anlayış. Sonra teslimiyet. Sonra amel.

SON SÖZ

Usûlü's-Sünne, bize yeni bir din kurmayı değil, nakledilmiş dine teslim olmayı öğretti. Allah Teâlâ bu çalışmayı hakkı öğrenmeye, Sünnet'e sınıksız sarılmaya ve öğrendiğimiz hakikatlerle amel etmeye vesile kılsın. Bizi Kur'an ve sahih Sünnet üzere sabit tutsun. Âmin.

UBEYDULLAH ARSLAN
İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

1. METİN

Sahabenin Yoluna Sarılmak

DİNİN DOĞRU ANLAYIŞI, İLK NESİLLERİN YOLUNDA

ASIL METİN

أصول السنة عندنا التمسك بما كان عليه أصحاب رسول الله ﷺ والافتداء بهم

TERCÜME

“Bize göre Sünnet’in esasları; Resûlullah’ın ﷺ ashabının üzerinde bulunduğu şeye sımsıkı sarılmak ve onları örnek almaktır.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed bu eserin daha başında bize çok önemli bir ilkeyi öğretmektedir: Dini, Resûlullah’ın ﷺ ashabının anlayışıyla öğrenmek ve onların yoluna sarılmak. Çünkü Sahabe, Kur’an’ın inişine şahit olmuş, Resûlullah’ın ﷺ sözlerini doğrudan ondan işitmiş, onun dinini bizzat yaşayarak öğrenmiş ve bizlere en güvenilir şekilde aktarmışlardır.

Bugün pek çok kimse Kur’an ve Sünnet’i kendi aklına, hevasına veya çağın anlayışına göre yorumlamakta, böylece dinden farklı anlayışlar ortaya çıkmaktadır. İmam Ahmed, bunun önüne geçmek için bizi, vahyi ilk öğrenen neslin yoluna yönlendirmektedir. Çünkü din anlayışında en doğru ölçü, **Sahabenin anlayışıdır**. Eğer bir söz veya yorum onların yoluna aykırıysa, o söz ne kadar güzel görünürse görünsün, kabul edilemez.

Sahabeye uymak, onların her birinin şahsî tercihini taklit etmek anlamına gelmez. Burada kastedilen; onların Kur’an ve Sünnet’i anlama, yaşama ve uygulama konusundaki genel yollarına sarılmaktır. Onlar, dinin aslını, önceliklerini, sınırlarını ve sünnetin ruhunu en iyi bilen nesildir. Bu nedenle yeni ilim talebesi, dini kendi düşüncesine göre değil, **Sahabenin** anlayışıyla öğrenmeye gayret etmelidir.

İmam Ahmed’in bu cümlesi, bütün eserin özeti gibidir: Kurtuluş; selevin yoluna sarılmakta, onların izinden gitmekte ve dinde sonradan ortaya çıkan anlayışlara karşı dikkatli olmaktadır.

DELİL

“İslâm’a ilk giren Muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle uyanlardan Allah razı olmuştur.”

TEVBE, 9/100

DERSİN ÖZÜ

**Dini doğru anlamanın yolu, şahsî yorumlar değil;
Kur’an, Sünnet ve Sahabenin anlayışına bağlanmaktır.**

2. METİN

Bid'atleri Terk Etmek

DİNİN KORUNMASI, HAK YOLDAN AYRILMAMANIN ŞARTIDIR

ASIL METİN

وترك البدع وكل بدعة فهي ضلالة

TERCÜME

“Bid'atleri terk etmek; her bid'at sapıklıktır.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize Sünnete sarılmanın ikinci önemli tarafını öğretiyor: Sünnete sarılan kişi, dine sonradan sokulan **bid'atleri** de terk eder. Peki **bid'at nedir**? Her yeni şey bid'at değildir. Burada kastedilen; dinde bir dayanağı olmadığı hâlde Allah'a yaklaşmak ve ibadet etmek amacıyla dinin bir parçası hâline getirilen yoldur.

Şimdi önemli bir ölçü öğrenelim: Bir amelin bize güzel görünmesi, insanların onu yıllardır yapması veya sevdiğimiz bir hocanın uygulaması, o ameli tek başına meşru hâle getirmez. Çünkü ibadetleri belirleyen insanların beğenisi değil, Allah'ın ve Resûlü'nün ﷺ bildirdiği delillerdir.

Bu nedenle yeni bir ibadet veya dinî uygulamayla karşılaştığımızda hemen kabul veya reddetmek yerine önce sorarız: “Bunun delili nedir? Resûlullah ﷺ bunu yaptı mı veya öğretti mi? Sahabe bunu din olarak uyguladı mı?” İlim talebesi zamanla şahıslara göre delil aramayı değil, delile göre şahısların söz ve uygulamalarını değerlendirmeyi öğrenmelidir.

İmam Ahmed'in bize kazandırmak istediği ölçü budur: İyi niyet tek başına bir ameli **Sünnet** yapmaz. İbadetin kabul yolunda niyet kadar, yapılan amelin Resûlullah'ın ﷺ getirdiği dine uygun olması da esastır.

DELİL

“Kim bizim bu işimizde ondan olmayan bir şeyi ortaya çıkarırsa o reddedilmiştir.”

(Buhârî, 2697; Müslim, 1718)

DERSİN ÖZÜ

Bir ibadeti kimin yaptığına değil, delilinin ne olduğuna bak.

Talebenin temel sorusu:

“Bu amelin Kur'an ve Sünnet'te delili nedir?”

3. METİN

Dinde Cedel ve Husumeti Terk Etmek

İLMİN AMACI HAKKI ÖĞRENMEK, TARTIŞMAYI KAZANMAK DEĞİLDİR

ASIL METİN

وترك الخصومات والجلوس مع أصحاب الأهواء وترك المراء والجدال
والخصومات في الدين

TERCÜME

“Çekişmeleri ve hevâ ehliyle oturmayı terk etmek;
dinde münakaşayı, cedeli ve husumeti bırakmak.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize ilim öğrenmekle tartışmayı birbirinden ayırmayı öğretiyor. Dini öğrenmek için soru sormak, delil istemek ve bir meseleyi âlimlerle müzakere etmek yasaklanan cedel değildir. Burada sakındırılan şey; hakkı öğrenmek için değil, karşısındakini yenmek, kendi görüşünü üstün çıkarmak veya şüphe yaymak için dini tartışma alanına çevirmektir.

Peki neden özellikle **hevâ ehliyle oturmaktan** sakındırıyor? Çünkü insan her duyduğu şüpheyi cevap verecek ilme sahip olmayabilir. Özellikle yeni ilim talebesi, “Ben dinlerim ama **etkilenmem**” diye düşünmemelidir. Kalbe giren bir şüphe, cevabı bilinmediğinde zamanla insanın inancını etkileyebilir. Bu sebeple Selef imamları, talebenin önce hakkı sağlam şekilde öğrenmesine önem vermişlerdir.

Buradan şu yöntemi öğreniyoruz: Önce tevhidi öğren, Sünneti öğren, Sahabenin yolunu öğren ve akîdeni sağlamlaştırmak. Daha sonra bâtil görüşlerin ne olduğunu ve onlara nasıl cevap verileceğini ehil âlimlerden öğren. Bâtılı uzun uzun öğrenerek hakka ulaşmaya çalışma; önce hakkı öğren ki bâtili tanıyabilesin.

İmam Ahmed’in maksadı insanı düşünmekten veya ilimden uzaklaştırmak değildir. Aksine talebenin dinini hevâdan, şüpheden ve sonuçsuz tartışmalardan koruyarak sağlam bir temel üzerine kurmasını istemektedir.

DELİL

“Allah’ın âyetleri hakkında ancak inkâr edenler mücadele eder.”

(Mü’min/Gâfir, 40/4)

DERSİN ÖZÜ

Önce hakkı öğren ve akîdeni sağlamlaştır.

Sonra bâtili hak ölçüsüyle tanı.

Talebenin hedefi tartışmayı kazanmak değil, hakkı öğrenmek ve ona teslim olmaktır.

4. METİN

Sünnet, Resûlullah'ın ﷺ Âsâridir

SÛNNETİN KAYNAĞI, ALLAH'IN ELÇİSİNDEN GELEN DELİLDİR

ASIL METİN

والسنة عندنا آثار رسول الله ﷺ

TERCÜME

“Bize göre Sünnet, Resûlullah'tan ﷺ gelen âsârdır.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize Sünnet dediğimiz şeyin kaynağını öğretiyor. Sünnet, insanların zamanla oluşturduğu dinî gelenekler veya âlimlerin şahsî düşünceleri değildir. Sünnetin aslı, Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak gelen söz, fiil ve onun onayladığı uygulamalardır.

Burada talebenin önemli bir ölçü öğrenmesi gerekir: Bir uygulamanın toplumda uzun zamandır yapılması, ona hemen “Sünnet” diyebilmemiz için yeterli değildir. Önce sorarız: “Bu gerçekten Resûlullah'tan ﷺ sabit olmuş mudur?” Çünkü Peygamber'e ﷺ nispet edilen her söz ve uygulama sahih olmayabilir.

İşte hadis ilminin önemi burada ortaya çıkar. Âlimler, Resûlullah'a ﷺ nispet edilen rivayetleri incelemiş; sahihini zayıfından ayırmak için isnad ve hadis ilimlerini geliştirmişlerdir. Böylece ilim talebesi dinini, sadece “Böyle duydum” veya “Hocamız böyle söyledi” üzerine kurmaz; sözün Resûlullah'tan ﷺ gerçekten sabit olup olmadığına bakmayı öğrenir.

İmam Ahmed'in bize öğrettiği yöntem şudur: Önce delilin gerçekten Sünnet olup olmadığını tespit et; sonra ona teslim ol. Çünkü Sünnete bağlılık, Peygamber'e ﷺ nispet edilen her sözü kabul etmek değil, ondan sahih olarak sabit olan yola bağlanmaktır.

DELİL

“Resûl size ne verdiyse onu alın; sizi neden sakındırdıysa ondan sakının.”

(Haşr, 59/7)

DERSİN ÖZÜ

Talebenin iki serusu olmalıdır:

“Bunun Sünnette delili var mı?”

“Varsa, Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak sabit mi?”

Sünnete bağlılık, Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak gelen yola bağlılıktır.

5. METİN

Sünnet Kur'an'ı Açıklar

VAHYİN DOĞRU ANLAŞILMASI SÜNNETLE MÜMKÜNDÜR

ASIL METİN

والسنة تفسر القرآن وهي دلائل القرآن

TERCÜME

“Sünnet, Kur'an'ı açıklar ve Kur'an'ın delillerini ortaya koyar.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize Kur'an ile Sünneti birbirinden ayıramayacağımızı öğretiyor. Çünkü Kur'an birçok hükmü emreder; Resûlullah ﷺ ise bu emirlerin nasıl anlaşılacağını ve nasıl uygulanacağını bize öğretir. Bu nedenle Sünnet, Kur'an'ın karşısında ikinci bir din değil; Kur'an'ı açıklayan vahyin rehberliğidir.

Mesela Kur'an bize “Namazı kılın” buyurur. Peki sabah namazı kaç rekâttır? Rükû nasıl yapılır? Secde nasıl yapılır? Namaz nerede başlar ve nerede biter? Bunların ayıntısını Resûlullah'ın ﷺ Sünnetinden öğreniriz. Aynı şekilde zekâtın birçok miktarı ve haccın uygulama şekli de Sünnetle açıklanmıştır.

Şimdi talebenin şu ölçüyü iyi öğrenmesi gerekir: “Ben yalnız Kur'an'a bakarım, hadise ihtiyacım yok” denildiğinde aslında Kur'an'ın birçok emrinin nasıl uygulanacağı da terk edilmiş olur. Çünkü Kur'an'ın kendisi bize Resûlullah'a ﷺ itaat etmeyi emretmiştir.

İmam Ahmed'in bize öğrettiği yöntem şudur: Kur'an'ı Sünnetten koparma. Önce ayeti öğren, sonra Resûlullah'ın ﷺ o ayeti nasıl açıkladığına ve Sahabenin onu nasıl uyguladığına bak. Böyle yaptığında dini kendi yorumuna göre değil, vahyin açıklamasıyla anlamış olursun.

DELİL

“Sana da zikri indirdik ki, kendilerine indirileni insanlara açıklayasın.”

(Nahl, 16/44)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an emreder; Sünnet onun nasıl anlaşılacağını ve uygulanacağını açıklar.

Talebenin sorusu:

“Resûlullah ﷺ bu ayeti nasıl açıklamış ve uygulamıştır?”

Kur'an ve sahih Sünnet birbirinden koparılamaz.

6. METİN

Sünnette Keyfî Kıyas Yapılmaz

SAHİH NAS VARKEN AKLİ BENZETMELERE GEREK YOKTUR

ASIL METİN

وليس في السنة قياس ولا تضرب لها الأمثال

TERCÜME

“Sünnette kıyas yapılmaz ve ona misaller getirilmez.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada özellikle akîde ve gayb meselelerinde çok önemli bir ölçü öğretiyor: Sahih nas geldikten sonra onu kendi aklımıza göre yeniden şekillendiremeyiz. Allah ve Resûlü ﷺ bir meseleyi haber vermişse, bizim görevimiz önce onu anlamak ve teslim olmaktır.

Buradaki “Sünnette kıyas yoktur” sözünü doğru anlamalıyız. İmam Ahmed, fıkhıta şartları oluştuğunda kullanılan bütün kıyası reddetmiyor. Burada kastedilen; Sünnetle sabit olmuş itikadî esasları aklı benzetmeler ve keyfî kıyaslarla değiştirmemektir.

Mesela Allah'ın sıfatları hakkında sahih nas geldiğinde, “İnsanlarda da böyle bir sıfat var; öyleyse Allah'ın sıfatı da bunun gibi olmalıdır” diyemeyiz. Çünkü Allah şöyle buyurur: “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur.” Allah'ın kendisi hakkında bildirdiğine iman ederiz; fakat O'nu yaratılmışlara benzetmeyiz.

Yeni talebenin burada öğrenmesi gereken yöntem şudur: Aklımız vahyin hâkimi değil, onu anlamanın aracıdır. Sahih nas ile kişisel düşüncemiz karşı karşıya geldiğinde nası düşüncemize uydurmayız; düşüncemizi sahih delile göre düzeltiriz.

DELİL

“O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla iştiridir, hakkıyla görendir.”

(Şûrâ, 42/11)

DERSİN ÖZÜ

Sahih nas, kişisel kıyas ve benzetmelerle değiştirilmez.

Talebenin ölçüsü:

“Benim aklıma nasıl geliyor?” değil,

“Allah ve Resûlü ﷺ ne bildirdi?”

Akıl vahyi yönetmez; sahih vahyin rehberliğinde çalışır.

7. METİN

Sünnet Hevâ ve Akılla Yeniden Kurulmaz

HAK SADECE İTTİBÂ İLE ANLAŞILIR, HEVÂ İLE DEĞİL

ASIL METİN

ولا تدرك بالعقول ولا الأهواء إنما هو الاتباع وترك الهوى

TERCÜME

“Sünnet, akıllarla ve hevâlarla kavranıp belirlenmez.
O ancak ittibâ etmek ve hevâyı terk etmektir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada akli tamamen reddetmiyor; aklın dindeki yerini öğretiyor. Akıl Allah'ın insana verdiği büyük bir nimettir. Onunla düşünür, delili anlar ve doğruyla yanlış ayırtmaya çalışırız. Fakat akıl, vahyin üzerine hüküm koyan bir makam değildir.

Şimdi şu ayrımı iyi öğrenelim: Akli kullanmak başka, dini akla göre değiştirmek başkadır. Sahih bir nas bize ulaştığında, “Benim aklıma yatmadı; o hâlde bunu kabul etmem” diyemeyiz. Çünkü insanın bilgisi sınırlıdır, bugün anlayamadığı bir hikmeti yarın anlayabilir. Müminin ölçüsü, sahih vahyi kendi düşüncesine uydurmak değil, düşüncesini vahyin rehberliğinde düzeltmektir.

Peki hevâ nedir? Hevâ, insanın hakka delil sebebiyle değil; arzusuna, alışkanlığına veya önceden benimsediği görüşe göre yönelmesidir. Talebe bazen sevdiği hocanın sözünün doğru çıkmasını, bazen kendi görüşünün üstün gelmesini isteyebilir. İşte burada kendimizi kontrol ederiz: “Ben delile mi uyuyorum, yoksa delilin benim istediğim sonucu vermesini mi istiyorum?”

İmam Ahmed'in öğrettiği ittibâ budur: Delil sana uyduğu zaman değil, sen delile uyduğün zaman Sünnete tâbi olmuş olursun. İlim talebesi zamanla kendi görüşünü savunmayı değil, hak ortaya çıktığında kendi görüşünden vazgeçebilmeyi öğrenmelidir.

DELİL

“Eğer sana cevap vermezlere bil ki onlar ancak kendi hevâlarına uymaktadırlar. Allah'tan bir hidayet olmaksızın kendi hevâsına uyandan daha sapık kim olabilir?”

(Kasas, 28/50)

DERSİN ÖZÜ

Akıl vahyi anlamak içindir; vahyi değiştirmek için değil.

Talebenin kendisine soracağı soru:

“Ben delile mi tâbi oluyorum, yoksa delili kendi görüşüme mi tâbi etmeye çalışıyorum?”

İttibâ; hak ortaya çıktığında hevâyı bırakıp delile teslim olmaktır.

8. METİN

Sünnetin Zorunlu Esaslarını Kabul Etmek

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARI DELİLLE SABİTTİR

ASIL METİN

ومن السنة اللازمة التي من ترك منها خصلة لم يقبلها
ويؤمن بها لم يكن من أهلها

TERCÜME

“Zorunlu Sünnet esaslarından bir hususu terk eden, onu kabul edip ona iman etmeyen kimse, Sünnet ehlinden olmaz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed şimdi giriş bölümünden Ehl-i Sünnet'in temel inanç esaslarına geçiyor. Buradaki “Sünnet” kelimesini yalnızca “yapılırsa sevap olan müstehap amel” anlamında düşünmeyin. Burada Sünnet; Resûlullah'tan ﷺ gelen ve Selefin üzerinde bulunduğu itikad yolu anlamındadır.

Şimdi önemli bir ayrım öğrenelim: Akîde bir bütün hâlinde delile teslim olmayı gerektirir. İnsan, “Şu mesele hoşuma gitti kabul ediyorum, fakat sahih delille sabit olan şu esası kabul etmiyorum” diyerek kendisine göre bir inanç sistemi oluşturamaz. Çünkü Ehl-i Sünnet'in ölçüsü kişinin zevki değil, Kur'an ve sahih Sünnettir.

Fakat burada talebeye başka bir ölçüyü de öğretmeliyiz: Bir kişinin belirli bir meseleyi bilmemesi, yanlış anlaması veya ona ulaşan delilin durumunu bilmemesi ile sahih olduğunu bildiği bir esası bilinçli biçimde reddetmesi aynı şey değildir. Bu nedenle akîde esaslarını öğretirken önce delili açıklar, sonra Selefin onu nasıl anladığını gösteririz; şahıslar hakkında acele hüküm vermemiz.

İmam Ahmed bundan sonra bunun örneklerini tek tek anlatacaktır. İlk büyük konu kaderdir: hayırla ve şerriyle kadere iman etmek.

DELİL

“Hayır, Rabbine yemin olsun ki aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem kılmadıkça, sonra verdiğin hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.”

(Nisâ, 4/65)

DERSİN ÖZÜ

Akîde, hoşumuza giden hükümleri seçtiğimiz bir alan değildir.

Talebenin ölçüsü:

“Bu konuda sahih delil nedir ve Selef bunu nasıl anlamıştır?”

Sahihi delil ortaya çıktığında Ehl-i Sünnet'in yolu, ona iman ve teslimiyettir.

9. METİN

Kadere İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

الإيمان بالقدر خيرم وشره والتصديق بالأحاديث فيه والإيمان بها
لا يقال لم ولا كيف إنما هو التصديق والإيمان بها

TERCÜME

“Hayrı ve şerriyle kadere iman etmek; kader hakkında gelen hadisleri tasdik etmek ve onlara iman etmektir. ‘Niçin?’ ve ‘Nasıl?’ denilmez. Yapılması gereken, onları tasdik etmek ve onlara iman etmektir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed Ehl-i Sünnet’in temel esaslarını saymaya kaderle başlıyor. Kader; Allah’ın olmuş ve olacak her şeyi ezeli ilmiyle bilmesi, bunları yazmış olması, her şeyin O’nun dilemesiyle meydana gelmesi ve bütün varlıkları Allah’ın yaratması esasına dayanır. Bu sebeple Ehl-i Sünnet, hayrıyla ve şerriyle kaderin Allah’tan olduğuna iman eder.

Peki “şerrin Allah’tan olması” ne demektir? Burada dikkatli olalım. Allah zulmetmez ve kötülüğü sevmez. Fakat dünyada meydana gelen hastalık, musibet, ölüm ve insanların hoşlanmadığı şeyler de Allah’ın ilmi, iradesi ve yaratmasının dışında meydana gelmez. Biz bir olayın bize bakan tarafında şer görebiliriz; fakat Allah’ın yaratmasında bilmediğimiz büyük hikmetler bulunabilir.

Şimdi önemli bir ölçü öğrenelim: Kadere iman etmek, “İnsan mecburdur, yaptığı şeylerden sorumlu değildir” demek değildir. Allah insana irade ve tercih vermiş, peygamberler göndermiş, doğruyla yanlışlı açıklamış ve insanı tercihinden sorumlu tutmuştur. Kul gerçekten ister ve amel eder; fakat onun iradesi de Allah’ın iradesinin dışına çıkamaz.

İmam Ahmed’in “Niçin ve nasıl denilmez” sözü de soru sormayı bütünüyle yasaklamak değildir. Talebe kaderi anlamak için elbette soru sorabilir. Sakındırılan şey, Allah’ın gayb hakkında bildirdiği sahih haberleri insan aklının kuşatamadığı ayrıntılar sebebiyle reddetmektir. Gaybın her ayrıntısını kavramamız imanımızın şartı değildir; sahih olarak bildirildiğini bilmemiz teslimiyet için yeterlidir.

DELİL

“Şüphesiz biz her şeyi bir kader ile yarattık.”

(Kamer, 54/49)

DERSİN ÖZÜ

Kader, Allah’ın ilmi, yazması, dilemesi ve yaratmasıyla ilgilidir.

Kulun gerçek bir iradesi ve sorumluluğu vardır; fakat, Allah’ın iradesinin dışına çıkamaz.

Talebenin ölçüsü:

“Anlayamadığım her şeyi reddetmem; sahih delili öğrenir, doğru anlamaya çalışır ve Allah’ın haberine teslim olurum.”

10. METİN

Kaderi Anlamada Teslimiyet

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

ومن لم يعرف تفسير الحديث ويبلغه عقله فقد كفي ذلك
وأحكم له فعله الإيمان به والتسليم له

TERCÜME

“Kim hadisin açıklamasını kavrayamaz ve aklı onu bütünüyle idrak edemezse, bu konuda kendisine ulaşan sahih haber ona yeter. Ona iman etmesi ve teslim olması gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed kader bahsinde bize çok önemli bir eğitim veriyor: Bir hakikati bütünüyle kavrayamamak, o hakikatin yanlış olduğu anlamına gelmez. İnsan aklının bir sınırı vardır. Allah'ın ilmi, kaderi ve gayba dair bazı meseleler ise insanın bütün ayrıntılarıyla kuşatabileceği meseleler değildir.

Peki burada aklımızı kullanmayacak mıyız? Elbette kullanacağız. Delilleri okuyacağız, âlimlerin açıklamalarını öğreneceğiz ve meseleyi anlamaya çalışacağız. Fakat anlamadığımız noktada, “Ben bunu çözemediğime göre doğru olamaz” demeyeceğiz. Çünkü böyle yaptığımızda kendi sınırlı bilgimizi vahyin doğruluğuna ölçü hâline getirmiş oluruz.

Mesela insan şöyle sorabilir: “Allah benim ne yapacağımı önceden biliyorsa ben nasıl sorumlu oluyorum?” Ehl-i Sünnet burada iki hakikati birlikte kabul eder: Allah her şeyi ezelden bilir ve yazmıştır; aynı zamanda insanın gerçek bir iradesi, tercihi ve yaptığı amellerden sorumluluğu vardır. Birini kabul etmek için diğerini inkâr etmeyiz.

İmam Ahmed'in öğrettiği teslimiyet, düşünmeden inanmak değildir. Delili öğrenir, anlamaya çalışırız; fakat sahih vahiy sabit olduktan sonra aklımızın ulaşamadığı kısmı sebebiyle onu reddetmeyiz. İşte gayba iman ile insan aklının sınırını bilmek burada birleşir.

DELİL

“Onlar O'nun ilminden, O'nun dilediğinden başka hiçbir şeyi kuşatamazlar.”
(Bakara, 2/255)

DERSİN ÖZÜ

Anlamadığımız şey ile delilsiz olan şey aynı değildir.

Müslümanın ölçüsü:

“Sahih delili öğrenirim, anlamaya çalışırım; fakat aklımın kuşatamadığı bir mesele yüzünden sahih vahyi reddetmem.”

Teslimiyet aklı iptal etmek değil; aklın sınırını **bilmektir**.

11. METİN

Kader Hadislerine İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

مثل حديث الصادق المصدوق ومثل ما كان مثله في القدر

TERCÜME

“Sâdık ve Masdûk hadisi ve kader hakkında onun benzeri olan hadisler gibi.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed şimdi kader konusunda söylediği teslimiyet ilkesine somut bir örnek veriyor. Resûlullah ﷺ, insan henüz anne rahmindeyken Allah'ın emriyle meleğin onunla ilgili bazı şeyleri yazdığını haber vermiştir. Müslüman bu sahih haberi, “Ben bunun bütün ayrıntılarını nasıl açıklayacağım?” endişesiyle reddetmez.

Peki her şey yazılmışsa insan neden sorumludur? İşte burada iki hakikati birlikte öğreniyoruz: Allah kulun ne yapacağını önceden bilir ve kaderini yazmıştır; fakat kul da iradesiyle tercih eder ve yaptığı amelden sorumludur. Allah'ın önceden bilmesi, insanı bir ameli işlemeye zorlamak anlamına gelmez.

Mesela bir insan namaz kıldığında gerçekten kendisi kalkar, abdest alır ve namazı tercih eder. Günah işlediğinde de kendi tercihiyle ona yönelir. Bu sebeple insan, “Kaderimde varsa yaparım” diyerek sorumluluktan kaçamaz. Biz kaderi bir mazeret olarak değil, Allah'ın kusursuz ilmine iman ederek öğreniriz.

İmam Ahmed'in bize öğrettiği ölçü şudur: Kaderin bütün sırlarını çözmeye çalışarak iman etmeyiz; Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak gelen haberi tasdik eder, doğru anlamak için ilim öğrenir ve aklımızın ulaşmadığı yerde vahye teslim oluruz.

DELİL

Resûlullah ﷺ anne rahmindeki yaratılış safhalarını anlattıktan sonra meleğin gönderildiğini ve ona dört şeyin yazılmasının emredildiğini bildirmiştir:

Rızkı, eceli, ameli ve saîd mi şakî mi olacağı.

(Buhârî, 3208; Müslim, 2643)

DERSİN ÖZÜ

Kaderin yazılmış olması, kulun iradesini ve sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Allah'ın her şeyi önceden bildiğine ve yazdığına iman ederim; aynı zamanda tercihlerimden ve amellerimden sorumlu olduğumu bilirim.”

Kader, günaha mazeret değil; Allah'ın eksiksiz ilmine imandır.

12. METİN

Rü'yet Hadislerine İman

EHL-İ SUNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

ومثل أحاديث الرؤية كلها وإن نأت عن الأسماع واستوحش منها المستمع وإنما عليه الإيمان بها

TERCÜME

“Rü'yet hakkındaki hadislerin tamamı da böyledir. Bunlar kulağa alışılmadık gelse ve dinleyen kimse onları yadırgasa bile, ona düşen bunlara iman etmektir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed kaderden sonra bizi başka bir gayb meselesine getiriyor: rü'yetullah, yani müminlerin âhirette Allah'ı görmeleri. Ehl-i Sünnet, bu konuda Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak gelen haberleri kabul eder. Allah'ın görülmesini kabul ederiz; fakat bunun nasıl olacağını tasvir etmeye çalışmayız.

Peki Allah'ı görmek, yaratılmış bir şeyi görmek gibi midir? Hayır. Burada önce öğrendiğimiz ölçüyü tekrar kullanıyoruz: Allah'ın hiçbir benzeri yoktur. Dolayısıyla Allah'ın görülmesini kabul etmek başka, O'nun görülmesini yaratılmışların görülmesine benzetmek başkadır. Biz rü'yeti ispat eder, keyfiyetini Allah'a bırakırız.

İmam Ahmed'in “dinleyen kimse yadırgasa bile” sözü de önemlidir. Bir insan daha önce böyle bir akîde meselesini hiç öğrenmemiş olabilir. İlk duyduğunda ona yabancı gelebilir. Fakat Müslüman, “Bana garip geldi, öyleyse doğru değildir” demez. Önce rivayetin sahih olup olmadığını araştırır; sahih olduğu sabit olduğunda vahyin haberini kendi alışkanlığına göre reddetmez.

İşte Selefın gayb meselelerindeki yöntemi budur: Sahih nas neyi ispat etmişse onu ispat ederiz; nasın açıklamadığı keyfiyet hakkında konuşmayız. Böylece ne sahih haberi reddederiz ne de Allah hakkında delilsiz tasvirlerde bulunuruz.

DELİL

“Birtakım yüzler o gün ısl ıslıdır. Rablerine bakarlar.”

(Kıyâme, 75/22-23)

Resûlullah ﷺ da müminlerin Rablerini göreceklerini bildirmiştir:

“Siz Rabbinizi, şu ayı gördüğünüz gibi göreceksiniz;
O'nu görmekte birbirinizi sıkıştırmayacaksınız.”

(Buhârî, 554; Müslim, 633)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, müminlerin âhirette Allah'ı göreceğine iman eder;
fakat bunun keyfiyetini belirlemeye kalkışmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahih nas neyi haber verdiyse ona iman ederim;
Allah'ı yaratılmışlara benzetmem ve hakkında bildirilmeyen ‘nasıl?’in peşine düşmem.”
Rü'yeti ispat ederiz; keyfiyetini Allah'a bırakırız.

13. METİN

Sahih Rivayetten Hiçbir Şey Reddedilmez

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وَأَنْ لَا يَرِدَ مِنْهَا حَرْفًا وَاحِدًا وَغَيْرَهَا مِنَ الْأَحَادِيثِ الْمَأْثُورَاتِ عَنِ الثَّقَاتِ

TERCÜME

“Bu hadislerden tek bir harfi dahi reddetmemek ve güvenilir râvilerden nakledilen diğer hadisleri de kabul etmek gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize hadis karşısındaki temel tavrı öğretiyor. Bir rivayetin gerçekten Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak sabit olduğu ortaya çıktıktan sonra, Müslüman onu yalnızca kendi düşüncesine, alışkanlığına veya yaşadığı çağın anlayışına uymadığı için reddetmez.

Fakat burada çok önemli bir ayrım vardır: Her duyduğumuz söz hadis değildir; her hadis diye nakledilen rivayet de sahih değildir. Bu sebeple önce rivayetin güvenilirliğini araştırırız. Hadis âlimlerinin râviler, isnadlar ve rivayet yolları üzerinde yaptığı inceleme tam da bunun içindir. İmam Ahmed'in “güvenilir kimselerden nakledilen hadisler” ifadesi bu noktaya dikkat çeker.

Peki sahih hadis bize ilk anda garip gelirse ne yapacağız? Hemen inkâr etmeyeceğiz. Önce “Ben bu hadisi doğru anlamış olabilir miyim?” diye soracağız. Hadisin başka rivayetlerini, bağlamını ve âlimlerin açıklamalarını araştıracağız. Çünkü bazen problem hadiste değil, bizim onu eksik veya yanlış anlamamızda olabilir.

Müslümanın tavrı iki uçtan da uzaktır: Her duyduğunu araştırmadan Peygamber'e ﷺ nispet etmez; sahih olduğu ortaya çıkan hadisi de şahsî kanaati sebebiyle reddetmez. Önce sıhhatini tespit eder, sonra doğru anlamaya çalışır ve Resûlullah'tan ﷺ sabit olan habere teslim olur.

DELİL

“Hayır! Rabbine yemin olsun ki aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem kılmadıkça, sonra verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.”

(Nisâ, 4/65)

DERSİN ÖZÜ

Hadis diye aktarılan her söz araştırılmadan kabul edilmez; fakat Resûlullah'tan ﷺ sahih olarak sabit olan haber şahsî düşünce sebebiyle reddedilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Önce rivayetin sahih olup olmadığını araştırırım. Sahihse doğru anlamaya çalışırım; anlamakta zorlanmam onu reddetmem için gerekçe değildir.”

Önce sıhhat, sonra doğru anlayış, ardından ittibâ.

14. METİN

Dini Cedel Alanına Çevirmemek

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وَأَنْ لَا يَخَاصِمَ أَحَدًا وَلَا يَنَظُرُهُ وَلَا يَتَعَلَّمَ الْجِدَالَ

TERCÜME

“Hiç kimseyle husumetli tartışmaya girmemek, onunla münazara etmemek ve cedeli öğrenmemek gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada ilim öğrenmek ile dini tartışma aracına çevirmek arasındaki farkı öğretiyor. Müslüman elbette soru sorar, delil ister, anlamadığı meseleyi araştırır ve hakkı öğrenmeye çalışır. Yasaklanan şey bunlar değildir. Sakındırılan; dini, karşı tarafı yenmek ve kendi görüşünü üstün çıkarmak için yapılan bir mücadele alanına dönüştürmektir.

Peki neden cedelden bu kadar sakınılıyor? Çünkü insan zamanla “Hak nedir?” sorusundan uzaklaşıp “Ben nasıl üstün gelirim?” düşüncesine kapılabilir. Böyle olduğunda delil artık hidayet için değil, tartışmayı kazanmak için kullanılmaya başlanır. Kalp hakkı aramak yerine kendi görüşünü savunmaya bağlanabilir.

Burada başka bir ayrımı da öğrenelim: Bir âlimin bâtıl bir görüşü ilmî delillerle çürütmesi ile yeni bir Müslümanın sürekli şüphe ve tartışma ortamlarında bulunması aynı değildir. Herkes her şüpheye cevap verecek ilme sahip değildir. Bu sebeple Müslüman önce Kur'an'ı, sahih Sünneti ve Selefın akidesini sağlam biçimde öğrenir.

İmam Ahmed'in maksadı düşünmeyi yasaklamak değildir. Aksine Müslümanın düşüncesini vahyin sağlam temeli üzerine kurmasını istemektedir. İlim bizi hakka teslim olmaya götürmelidir; bitmeyen tartışmalara değil. Nitekim metnin devamında İmam Ahmed, kader, rü'yet ve Kur'an gibi Sünnet meselelerinde cedeli ayrıca zikredecektir.

DELİL

“Rabbının yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et;
onlarla en güzel şekilde mücadele et.”

(Nahl, 16/125)

DERSİN ÖZÜ

İlim öğrenmenin amacı tartışmayı kazanmak değil,
hakkı öğrenmek ve ona tâbi olmaktır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Bir meselede önce ‘Nasıl üstün gelirim?’ diye değil,
‘Allah'ın ve Resûlü'nün ﷺ delili nedir?’ diye sorarım.”

Hak ortaya çıktığında hedef galip gelmek değil, hakka teslim olmaktır.

15. METİN

Akîdeyi Cedelle Korumaya Çalışmamak

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

فإن الكلام في القدر والرؤية والقرآن وغيرها من السنن مكروه ومنهي عنه
لا يكون صاحبه وإن أصاب بكلامه السنة من أهل السنة حتى يدع الجدل
ويسلم ويؤمن بالآثار

TERCÜME

“Kader, rü’yet, Kur’an ve diğer Sünnet esasları hakkında cedelle konuşmak hoş görülmemiş ve yasaklanmıştır. Kişi sözünde Sünnete isabet etse bile, cedeli terk edip teslim olmadıkça ve rivayetlere iman etmedikçe Ehl-i Sünnet’ten olmaz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki dersimizi daha da açıklıyor. Bir insanın savunduğu görüşün doğru olması tek başına yönteminin de doğru olduğu anlamına gelmez. Kaderi, Allah’ın görülmesini veya Kur’an hakkındaki akîdeyi savunuyor olabilir; fakat bunu ilimsiz, bitmeyen tartışmalar ve karşısındakini yenme arzusu üzerinden yapıyorsa İmam Ahmed bu yöntemi doğru bulmuyor.

Peki hak nasıl savunulacak? Önce Kur’an ve sahih Sünnetten delili öğrenerek, sonra Selefin bu delilleri nasıl anladığını bilerek ve gerektiğinde ilimle açıklayarak. İmam Ahmed’in yasakladığı şey, hakkı öğretmek veya bâtıla ilmi cevap vermek değildir. Sakındırdığı şey, özellikle ilmi olmayan kişinin akîdeyi sürekli münazara ve cedel konusu hâline getirmesidir. Şerhlerde de ihtiyaç hâlindeki ilmi reddiye ile dini sürekli çekışmeye dönüştürme arasında ayırım yapılır.

Metindeki “teslim olur ve âsâra iman eder” ifadesine dikkat edelim. Müslüman akîdesini tartışmada ne kadar güçlü olduğuyla değil, Resûlullah’tan ﷺ ve Seleften sahih olarak gelen delillere ne kadar bağlı olduğuyla ölçer. Amaç kendi zekâmızı göstermek değil, hakkı bulmak ve ona teslim olmaktır.

Bu yüzden Müslüman özellikle gayb meselelerinde sınırını bilir. Delilin söylediğini söyler; delilin sustuğu yerde susar. Bilmediği meselede konuşmak yerine âlimlere müracaat eder. Böylece akîdesini hevâ, şüphe ve sonuçsuz tartışmaların değil; vahyin ve sahih âsârın üzerine kurar.

DELİL

“Allah’ın âyetleri hakkında ancak inkâr edenler mücadele eder.”

(Mü’min/Gâfir, 40/4)

DERSİN ÖZÜ

Doğru bir akîdeyi savunmak kadar, onu doğru yöntemle öğrenmek ve anlatmak da önemlidir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Dinimi tartışmayı kazanmak için değil, hakkı öğrenip ona teslim olmak için öğrenirim.”

Delili öğren → sahih âsâra iman et → gereksiz cedeli terk et.

16. METİN

Kur'an Allah'ın Kelâmıdır

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وَالْقُرْآنُ كَلَامُ اللَّهِ وَلَيْسَ بِمَخْلُوقٍ

TERCÜME

“Kur'an Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet akîdesinin temel esaslarından birini öğretiyor: **Kur'an Allah'ın kelâmıdır.** Allah Kur'an'ı gerçekten konuşmuştur; Cebrâil onu Allah'tan almış, Resûlullah ﷺ da insanlara tebliğ etmiştir. Bu sebeple Kur'an'ı Allah'ın yarattığı diğer varlıklar gibi bir mahlûk kabul etmeyiz.

Peki “mahlûk değildir” ne demektir? İnsan, gök, yer ve diğer varlıklar Allah'ın yarattıklarıdır. Fakat Allah'ın ilmi, kudreti ve kelâmı O'nun sıfatlarındandır. Kur'an Allah'ın kelâmı olduğundan, Allah'ın kelâm sıfatını yaratılmış bir şey olarak görmeyiz. İmam Ahmed'in burada koruduğu temel sınır budur.

Şimdi önemli bir ayrım öğrenelim. Mushafın kâğıdı, mürekkebi, bizim sesimiz ve okuma fiilimiz yaratılmıştır. Fakat okuduğumuz Kur'an'ın kendisi Allah'ın kelâmıdır. Bir Müslümanın Kur'an okurken çıkardığı sesi Allah'ın sıfatı saymayız; aynı şekilde Allah'ın kelâmını da insanın yarattığı bir söz seviyesine indirmeyiz. Bu ayrım, sonraki dönemlerde ortaya çıkan “lafız” tartışmalarını doğru anlamak için önemlidir.

İmam Ahmed bize burada yine aynı yöntemi öğretiyor: Akîdeyi felsefî ihtimaller üzerine değil, Kur'an ve sahih Sünnetin açık ifadeleri üzerine kurarız. Allah kendisinin konuştuğunu haber vermişse bunu tasdik ederiz; fakat Allah'ın kelâmının keyfiyetini yaratılmışların konuşmasına benzetmeyiz.

DELİL

“Allah, Mûsâ ile gerçekten konuştu.”

(Nisâ, 4/164)

Ayrıca Allah şöyle buyurur:

“Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse, Allah'ın kelâmını iştirinceye kadar ona eman ver.”

(Tevbe, 9/6)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an Allah'ın kelâmıdır; Allah'ın sıfatı olan kelâm mahlûk değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olduğuna iman ederim.

Onu mahlûk saymam ve Allah'ın konuşmasını yaratılmışların konuşmasına benzetmem.”

Kur'an Allah'ın kelâmıdır; mahlûk değildir.

17. METİN

Allah'ın Kelâmı Mahlûk Değildir

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

ولا يضعف أن يقول ليس بمخلوق فإن كلام الله ليس بائن منه
وليس منه شيء مخلوق

TERCÜME

“Kur'an için ‘mahlûk değildir’ demekten çekinmez. Çünkü Allah'ın kelâmı O'ndan ayrı değildir ve O'ndan olan hiçbir şey mahlûk değildir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed önceki cümilede “Kur'an Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir” dedi. Şimdi Müslümanın bu konuda tereddütlü bir ifade kullanmamasını öğretiyor. Çünkü Kur'an'ın Allah'ın kelâmı olduğu sabit olduğunda, Allah'ın kelâm sıfatını yaratılmışların sözleri gibi değerlendirmeyiz.

Peki “Allah'ın kelâmı O'ndan ayrı değildir” ne demektir? Buradaki maksat, Allah'ın kelâmını Allah'tan bağımsız, yaratılmış ayrı bir varlık gibi düşünmemektir. Kelâm Allah'ın sıfatıdır. Allah gerçekten konuşur; fakat O'nun konuşmasının nasıl olduğunu bilmiyoruz ve yaratılmışların konuşmasına benzetmiyoruz. İmam Ahmed'in şerhlerinde de bu bölüm, Kur'an'ın Allah'ın kelâmı ve O'nun sıfatı oluşu çerçevesinde açıklanmıştır.

Şimdi önemli bir ayrımı tekrar edelim: Bizim sesimiz, dil hareketimiz, yazımız, mürekkep ve kâğıt yaratılmıştır. Bunlar kulun fiilleri ve yaratılmış nesnelerdir. Fakat okunan ve yazıyla gösterilen Kur'an, mana itibarıyla Allah'ın kelâmıdır. Dolayısıyla kulun okuma fiiliyle Allah'ın kelâm sıfatını birbirine karıştırmayız.

İmam Ahmed böylece Müslümana iki sınırı birlikte korumayı öğretiyor: Kur'an'ı mahlûk sayma; fakat Allah'ın kelâmının keyfiyetini de kendi zihninde tasvir etme. Nas neyi ispat etmişse onu ispat eder, nasıl olduğunu Allah'a bırakırız.

DELİL

“Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse,
Allah'ın kelâmını işitinceye kadar ona eman ver.”
(Tevbe, 9/6)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an Allah'ın kelâmıdır. Kelâm Allah'ın sıfatıdır; mahlûk değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Allah'ın kendisi hakkında bildirdiğini kabul ederim;
sıfatlarını mahlûk saymam ve yaratılmışların sıfatlarına benzetmem.”

İspat ederiz; benzetmeyiz. İman ederiz; keyfiyet belirlemeyiz.

18. METİN

Kur'an Hakkında Sonradan Çıkan Tartışmalardan Sakınmak

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وإياك ومناظرة من أحدث فيه ومن قال باللفظ وغيره

TERCÜME

“Kur'an hakkında sonradan yeni görüş ortaya çıkaranlarla münazaradan ve 'lafız' meselesi gibi sözlerden sakın.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed önce bize açık esası öğretti: **Kur'an Allah'ın kelâmıdır** ve mahlûk değildir. Şimdi ise bu açık esasın etrafında ortaya çıkarılan yeni tartışmalardan Müslümanı sakındırıyor. Çünkü bazen insanlar açık bir nassı kabul etmek yerine meseleyi yeni kavramlar ve kapalı ifadeler üzerinden tartışmaya başlayabilirler.

Burada geçen “lafız” meselesini anlayalım. Sonraki tartışmalarda bazı kimseler “Kur'an'ı telaffuzum mahlûktur” gibi ifadeler kullandılar. Fakat “lafız” kelimesi neyin kastedildiği açıklanmadığında iki farklı anlama gelebilir: Kulun okuma fiili kastediliyorsa kulun fiili yaratılmıştır; fakat okunan Kur'an kastediliyorsa o Allah'ın kelâmıdır. Bu sebeple Selef, yanlış anlaşılmağa açık bu tür mücmel ifadelerden sakındırmıştır.

Şimdi önemli bir yöntem öğrenelim: Müslümanın akîdesini koruması için her ortaya çıkan kelâmî tartışmayı öğrenmesi gerekmez. Önce açık olan esası bilir: Allah konuşur; Kur'an O'nun kelâmıdır; Kur'an mahlûk değildir. Bundan sonra yeni ve kapalı bir ifade duyduğunda hemen taraf olmaz; “Bu sözle ne kastediliyor?” diye sorar ve meseleyi Kur'an, Sünnet ve Selefin açıklamalarına götürür.

İmam Ahmed'in maksadı yine aynıdır: Akîdeyi bitmeyen kavram tartışmalarına hapsedme. Açık nassın yanında dur, mücmel ifadelerde maksadı araştır ve hakkında ilmin olmayan tartışmalara girme. Böylece Müslüman hem bâtil sözü reddeder hem de farkında olmadan yanlış bir ifadeyi benimsemekten korunur.

DELİL

“Bilmediğin şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp; bunların hepsi ondan sorumludur.”

(İsrâ, 17/36)

DERSİN ÖZÜ

Akîdenin açık esaslarını, sonradan ortaya çıkan kapalı ve ihtimalli ifadelerle değiştirmeyiz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Önce Kur'an ve Sünnetin açık ifadesine sarılırım. Yeni ve kapalı bir söz duyduğumda neyin kastedildiğini araştırırım; bilmediğim tartışmaya girmem.”

Açık nassa sarıl → mücmel sözü açıklat → gereksiz cedelden uzak dur.

19. METİN

Kur'an Hakkında Şüphede Durmamak

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

ومن وقف فيه فقال لا أدري مخلوق أو ليس بمخلوق وإنما هو كلام الله
فهذا صاحب بدعة مثل من قال هو مخلوق وإنما هو كلام الله ليس بمخلوق

TERCÜME

"Kur'an hakkında duraksayıp, 'Onun mahlûk olup olmadığını bilmiyorum;
o yalnızca Allah'ın kelâmıdır' diyen kimse bid'at sahibidir; 'Kur'an mahlûktur' diyen kimse gibi.
Kur'an ancak Allah'ın kelâmıdır, mahlûk değildir."

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed önceki derslerde bize açık esası öğretti: **Kur'an Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir**. Şimdi bu meselede hüküm vermekten kaçınarak, "Allah'ın kelâmıdır ama mahlûk mudur değil midir bilmiyorum" demenin de Selefin yolu olmadığını açıklıyor.

Peki neden? Çünkü mesele hakkında sahih delil ve Selefin açık inancı ortaya konulduktan sonra, şüpheyi bir akîde hâline getiremeyiz. Allah'ın kelâmı O'nun sıfatıdır. Bu sebeple İmam Ahmed, Kur'an için yalnız "Allah'ın kelâmıdır" deyip "mahlûk değildir" demekten kaçınmayı yeterli görmüyor. Metnin kendisi hükmü açıkça tekrar ediyor: "Allah'ın kelâmıdır, mahlûk değildir."

Fakat burada önemli bir ayrım öğrenelim. Bir Müslümanın bu meseleyi hiç öğrenmemiş olması ile kendisine Ehl-i Sünnet'in delili açıklandıktan sonra bilinçli biçimde "Ben yine de bilmiyorum" diyerek şüphe üzerinde durması aynı değildir. Nitekim Selef kaynaklarında cahil olan kimseye meselenin öğretilmesi ayrıca zikredilmiştir. Bu yüzden genel akîde hükmünü öğretirken, belirli kişiler hakkında acele hüküm vermeyiz.

İmam Ahmed'in bize öğrettiği yöntem nettir: Akîdenin açık meselelerinde yeni ve muğlak formüller üretmeyiz. Delili öğrenir, Selefin anlayışını bilir ve sahih nas açık olduğunda ona teslim oluruz. Buradaki maksat insanları tartışmaya sürüklemek değil; Kur'an hakkındaki inancı açık ve sağlam tutmaktır.

DELİL

"Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse,
Allah'ın kelâmını işitinceye kadar ona eman ver."
(Tevbe, 9/6)

DERSİN ÖZÜ

Kur'an hakkında Ehl-i Sünnet'in açık sözü şudur:
Kur'an Allah'ın kelâmıdır ve mahlûk değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

"Bilmediğim meseleyi öğrenirim; fakat sahih delil açıklandıktan sonra
şüpheyi dinî bir tutum hâline getirmem."

Delili öğren → şüpheyi gider → sahih nas neyi bildiriyorsa ona iman et.

20. METİN

Âhirette Allah'ı Görmeye İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

والإيمان بالرؤية يوم القيامة كما روي عن النبي ﷺ من الأحاديث الصحاح

TERCÜME

“Kıyamet günü Allah'ın görülmesine, Nebî ﷺ'den rivayet edilen sahih hadislerde geldiği şekilde iman etmek gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet akidesinin önemli gayb esaslarından birine geçiyor: **Müminler âhirette Rablerini göreceklerdir**. Bu inanç yalnızca akli bir çıkarıma dayanmıyor; Kur'an'ın delilleri ve Resûlullah'tan ﷺ gelen sahih hadislerle sabittir.

Peki “Allah'ı görmek” dediğimizde neyi kastediyoruz? Gerçek bir görmeyi kabul ediyoruz; fakat bunun nasıl gerçekleşeceğini bilmiyoruz. Allah'ı görmek, Allah'ın yaratılmışlara benzediği anlamına gelmez. Çünkü Allah, “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur” buyurmuştur. Dolayısıyla rü'yeti ispat ederiz fakat Allah'ın görülmesini yaratılmışların özelliklerine benzetmeyiz.

Şimdi önemli bir ölçü öğrenelim: Gayb meselelerinde iki yanlış uçtan sakınırız. Bir tarafta, “Aklım bunun nasıl olacağını kavrayamıyor” diyerek sahih haberi reddetmek vardır. Diğer tarafta ise Allah'ın bize bildirmediği keyfiyeti tasvir etmeye çalışmak vardır. Selefın yolu ikisinin ortasındadır: Nas neyi haber vermişse ona iman eder, nasın açıklamadığı “nasıl?” hakkında konuşmayız.

İmam Ahmed'in “sahihs hadislerde rivayet edildiği gibi” demesi de bize yöntemi öğretiyor. Akidemizi hayal ve tahmin üzerine değil, sahih vahiy üzerine kurarız. Rü'yetullahı kabul ederiz; fakat keyfiyetini Allah'a bırakırız.

DELİL

“Birtakım yüzler o gün ışıltıdır. Rablerine bakarlar.”

(Kıyâme, 75/22-23)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Siz Rabbinizi, şu ayı gördüğünüz gibi göreceksiniz; O'nu görmekte birbirinizi sıkıştırmayacaksınız.”

(Buhârî, 554; Müslim, 633)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, müminlerin âhirette Allah'ı gerçekten göreceğine iman eder; bunun keyfiyetini Allah'a bırakır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahihs nas neyi ispat etmişse onu ispat ederim; Allah'ı yaratılmışlara benzetmem ve bildirilmeyen keyfiyet hakkında konuşmam.”

Rü'yeti ispat ederiz → benzetmeyiz → keyfiyetini Allah'a bırakırız.

21. METİN

Rü'yet Hadislerine Olduğu Gibi İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ رَأَى رَبَّهُ فَإِنَّهُ مَأْثُورٌ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَحِيحٌ

TERCÜME

“Nebî'nin ﷺ Rabbini gördüğüne iman edilir.
Çünkü bu, Resûlullah'tan ﷺ nakledilmiş sahih bir rivayettir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada rü'yet bahsinin özel bir meselesine geçiyor. Önceki derste müminlerin kıyamet günü Allah'ı göreceğini öğrendik. Burada ise Resûlullah'ın ﷺ Rabbini görmesi hakkında gelen rivayeti zikrediyor. Bu meselede Selef âlimlerinin ifadelerini doğru anlamak için “görme”nin mahiyetini ayrıca açıklamamız gerekir.

Peki Resûlullah ﷺ Allah'ı gözüyle mi gördü, kalbiyle mi gördü? Sahabeden bu konuda farklı nakiller gelmiştir. Âişe validemiz, Resûlullah'ın ﷺ Rabbini gözüyle gördüğünü kabul etmemiştir. İbn Abbas'tan ise “O'nu gördü” ve özellikle “kalbiyle gördü” şeklinde rivayetler nakledilmiştir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet âlimleri, rivayetleri birbirine çarptırmak yerine aralarını açıklamaya çalışmışlardır.

Burada Müslümanın öğrenmesi gereken önemli yöntem şudur: Aynı konuda ilk bakışta farklı görünen sahih rivayetlerle karşılaştığımızda hemen birini reddetmeyiz. Önce âlimlerin bunları nasıl cem ettiğine bakarız. Bir rivayette mutlak olarak “gördü” denilebilir; başka bir rivayet bunun kalple gerçekleşen bir görme olduğunu açıklayabilir.

Dolayısıyla bu mesele, kıyamet günündeki rü'yetullah ile karıştırılmamalıdır. Müminlerin âhirette Allah'ı gözleriyle göreceği açık naslarla sabittir. Mi'rac gecesinde Resûlullah'ın ﷺ Rabbini görmesi meselesinde ise rivayetlerin ayrıntısını gözetir, delilin söylediğinden fazlasını söylemeyiz.

DELİL

İbn Abbas'tan, Resûlullah'ın ﷺ Rabbini görmesi hakkında:

“Onu kalbiyle gördü.”

(Müslim, 176)

Âişe validemiz de Mesrûk'un sorusu üzerine:

“Kim sana Muhammed'in Rabbini gördüğünü söylerse büyük bir söz söylemiş olur.”

buyurmuş ve ardından:

“Gözler O'nu idrak edemez.”

âyetini okumuştur.

(Buhârî, 4855; Müslim, 177; En'âm, 6/103)

DERSİN ÖZÜ

Rü'yet meselelerinde bütün sahih rivayetler birlikte değerlendirilir; bir delil diğerinden koparılarak hüküm kurulmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahihi rivayetler ilk bakışta farklı görünürse birini hemen reddetmem;
âlimlerin rivayetleri nasıl bir araya getirdiğini öğrenirim.”

Bütün delilleri topla → aralarını doğru anla → delilin söylemediğini söyleme.

22. METİN

Rü'yet Rivayetine Teslimiyet

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

رواه قتادة عن عكرمة عن ابن عباس ورواه الحكم بن أبان عن عكرمة عن ابن عباس
ورواه علي بن زيد عن يوسف بن مهران عن ابن عباس والحديث عندنا على ظاهرة
كما جاء عن النبي ﷺ والكلام فيه بدعة ولكن نؤمن به كما جاء على ظاهره ولا ننظر فيه أحدا

TERCÜME

“Bunu Katâde, İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Hakem b. Ebân da İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Ali b. Zeyd de Yûsuf b. Mîhrân'dan, o da İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Bu hadis bize göre Nebî'den ﷺ geldiği şekliyle zahiri üzere kabul edilir. Bu konuda kelâma dalmak bid'attır. Fakat ona geldiği şekliyle iman ederiz ve bu konuda hiç kimseyle münazaraya girmeyiz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada yalnız bir hüküm söylemiyor; o hükmün kendisine hangi rivayet yollarıyla ulaştığını da zikrediyor. Bu bize Selefîn akîde yöntemini öğretiyor: Gayb hakkında konuşurken şahsî kanaatimizden başlamayız; nakledilen sahih habere bakarız.

Ardından çok önemli bir cümle söylüyor: “Hadis bize göre geldiği şekliyle zahiri üzeredir.” Bunun anlamı, sahih haberi zorlamalı yorumlarla ortadan kaldırmamaktır. Fakat “zahiri üzere kabul etmek”, Allah hakkında kendi zihnimizden bir şekil ve keyfiyet tasarlamak da değildir. Haber neyi bildiriyorsa onu kabul eder; haberin açıklamadığı noktada dururuz.

Peki “bu konuda konuşmak bid'attır” ifadesi neyi öğretiyor? İmam Ahmed'in sakındırdığı şey, hadisin anlamını öğrenmek için âlimlere soru sormak değildir. Sakındırdığı; sahih haber geldikten sonra gaybın keyfiyetini çözmeye çalışan, meseleyi kelâmî ihtimallere ve bitmeyen münazaralara dönüştüren yöntemdir.

Bu sebeple son cümlesi yöntemin özüdür: “Ona iman ederiz ve bu konuda hiç kimseyle münazara etmeyiz.” Müslüman gaybı kendi aklıyla yeniden kurmaz. Sahih rivayeti öğrenir, âlimlerin açıklamasıyla doğru anlar ve delilin sınırında durur.

DELİL

“Onlar gayba iman ederler.”

(Bakara, 2/3)

DERSİN ÖZÜ

Gayb hakkında sahih haber geldiğinde onu kabul ederiz;
delilin bildirmedığı keyfiyetin peşine düşmeyiz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahih rivayeti geldiği şekliyle kabul ederim; onu reddetmek için zorlamalı yorum üretmem,
Allah hakkında delilsiz keyfiyet belirlemem.”

Rivayeti öğren → geldiği şekilde iman et → keyfiyette sınırı aşma → cedeli terk et.

23. METİN

Kıyamet Günü Mîzana İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

والإيمان بالميزان يوم القيامة كما جاء ءيوزن العبد يوم القيامة
فلا يزن جناح بعوضة

TERCÜME

“Kıyamet günü Mîzana, rivayetlerde geldiği şekilde iman edilir.
Kul kıyamet günü tartılır; öyle bir kul olur ki sivrisineğin kanadı kadar dahi ağırlığı olmaz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed şimdi âhiret hayatının başka bir hakikatine geçiyor: **Mîzan**. Mîzan, kıyamet günü kurulacak gerçek terazidir. Ehl-i Sünnet bunu yalnızca “Allah’ın adaleti” anlamına gelen bir mecaz olarak görmez. Allah’ın bildirdiği ve sahih hadislerin açıkladığı şekilde gerçek bir tartının bulunacağına iman ederiz.

Peki İmam Ahmed neden “kul tartılır” diyor? Çünkü sahih hadiste kıyamet günü iri ve cüsseli bir adamın getirileceği, fakat Allah katında “sivrisineğin kanadı kadar ağırlığı olmayacağı” bildirilmiştir. Demek ki dünyadaki beden büyüklüğü, makam, şöhret veya insanların bir kişiye verdiği değer, Allah katındaki gerçek ağırlığın ölçüsü değildir.

Burada çok güzel bir ders öğreniyoruz: Dünyada insanların gözünde büyük görünen biri Allah katında değersiz olabilir; insanların önemsemediği samimi bir mümin ise Allah katında büyük bir değere sahip olabilir. Âhiretin terazisinde görünüş değil, iman ve Allah’ın kabul ettiği amel önemlidir.

İmam Ahmed biraz sonra yalnız kulun değil, kulların amellerinin de tartılacağını açıkça söyleyecektir. Biz metni atlamamak için o cümleyi bir sonraki derste ele alacağız. Şimdilik öğrendiğimiz esas şudur: Kıyamet günü gerçek bir Mîzan kurulacaktır ve Allah hiç kimseye zerre kadar zulmetmeyecektir.

DELİL

“Biz kıyamet günü için adalet terazileri kurarız. Hiç kimseye hiçbir şekilde zulmedilmez.”
(Enbiyâ, 21/47)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kıyamet günü iri ve şişman bir adam gelir; Allah katında sivrisineğin kanadı kadar ağırlığı olmaz.”
(Buhârî, 4729; Müslim, 2785)

DERSİN ÖZÜ

Kıyamet gününde gerçek Mîzan kurulacak ve Allah kulları mutlak adaletle hesaba çekecektir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İnsanların gözünde ne kadar büyük görüldüğüme değil,
Allah katında imanımın ve amelimin ne değer taşıdığına bakarım.”

Dünyanın ölçüsü görünüş olabilir; âhiretin ölçüsü Allah katındaki gerçek değerdir.

24. METİN

Amellerin Mîzanda Tartılması

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وتوزن أعمال العباد كما جاء في الأثر والإيمان به والتصديق به
والإعراض عن رد ذلك وترك مجادلته

TERCÜME

“Kulların amelleri de rivayetlerde geldiği şekilde tartılır.
Buna iman etmek, onu tasdik etmek, bunu reddeden kimseden yüz çevirmek
ve onunla cedeli terk etmek gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, önceki derste kıyamet günü kulun tartılacağını öğrendik. İmam Ahmed şimdi bize Mîzan hakkında ikinci bir hakikati öğretiyor: **Kulların amelleri de tartılacaktır.** Yani dünyada yaptığımız iyilik ve kötülükler Allah katında kaybolup gitmez; kıyamet günü bunların gerçek karşılığı ortaya çıkar.

Peki amel nasıl tartılabilir? Biz bunun keyfiyetini bilmek zorunda değiliz. Âhiretin ölçülerini dünyanın ölçülerine kıyaslayıp “Bir sözün veya amelin ağırlığı nasıl olur?” diyerek sahih haberi reddetmeyiz. Resûlullah ﷺ bazı amellerin Mîzanda ağır geleceğini açıkça bildirmiştir. Hadislerde ayrıca amel sahibinin, amellerin ve amel sahifelerinin tartılmasına dair deliller bulunmaktadır.

Burada Müslümanın hayatını değiştirecek büyük bir ders vardır: İnsanların küçük gördüğü bir amel Allah katında çok ağır olabilir. Samimiyetle söylenen bir zikir, Allah için yapılan bir iyilik veya kimsenin görmediği salih bir amel Mîzanı ağırlştırabilir. Bunun karşısında insanların allıkışladığı büyük işler, ihlâs ve sahih iman bulunmadığında beklenen değeri taşımayabilir.

İmam Ahmed pasajın sonunda yine bildiğimiz yöneme dönüyor: “İman etmek, tasdik etmek ve cedeli terk etmek.” Çünkü âhiret haberlerinde Müslümanın vazifesi, sahih nasları kendi aklına uydurmak değil; onları doğru anlayıp tasdik etmektir. Mîzanın nasıl olduğunu Allah bilir; bize düşen onun gerçek olduğuna iman edip Mîzanımızı ağırlştıracak ameller için çalışmaktır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Rahmân'a sevgili, dile hafif, Mîzanda ağır iki söz vardır:
Sübânallahi ve bi-hamdihi, Sübhânallahi'l-Azim.”

(Buhârî, 6406; Müslim, 2694)

Ayrıca meşhur “Bitâka (Kart) hadisi”, amel kayıtlarının Mîzanda tartılmasına delil olarak zikredilmiştir.

Tirmizî bu rivayeti “hasen garîb” diye nitelemiş, Elbânî de hadisi sahih kabul etmiştir.

(Tirmizî, 2639; Elbânî, Silsiletu'l-Ehâdîsî's-Sahîha, 2887)

DERSİN ÖZÜ

Kıyamet günü kulların amelleri Mîzanda tartılacaktır;
hiçbir salih amel Allah katında kaybolmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Amelimi insanların ne kadar gördüğüyle değil, Allah katında ne kadar değer taşıdığıyla ölçerim.”

Amelin çokluğundan önce sahihliğine ve ihlâsına bak → Mîzanını ağırlştıracak ameller biriktir.

25. METİN

Allah'ın Kıyamet Günü
Kullarıyla Konuşması

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

وَأَنَّ اللَّهَ يَكَلِّمُ الْعِبَادَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ
وَالْإِيمَانُ بِهِ وَالتَّصَدِيقُ بِهِ

TERCÜME

"Allah'ın kıyamet günü kullarla konuşacağına; kullarla Allah arasında bir tercüman bulunmayacağına iman etmek ve bunu tasdik etmek gerekir."

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada âhiretle ilgili çok büyük bir hakikati öğretiyor: Allah kıyamet günü kullarıyla konuşacaktır. Müslüman bunu bir temsil veya mecaz olarak değil, sahih nasların bildirdiği gerçek bir konuşma olarak kabul eder. Fakat Allah'ın konuşmasını yaratılmışların konuşmasına benzetmez ve "Nasıl konuşacak?" diye keyfiyet belirlemeye kalkmaz.

Peki "aralarında tercüman olmayacaktır" ne demektir? Kul, Rabbinin huzurunda doğrudan hesaba çekilecektir. Dünyada insan bazen yaptığını gizleyebilir, mazeret üretebilir veya insanların bilmediği şeyleri saklayabilir. Fakat kıyamet günü kul ile Rabbi arasında hakikati örtecek hiçbir perde ve tercüman olmayacaktır.

Resûlullah ﷺ bunu son derece açık biçimde haber vermiştir: "Sizden hiçbir kimse yoktur ki Rabbi onunla, aralarında tercüman bulunmaksızın konuşmasın." Bu hadis, İmam Ahmed'in metindeki ifadesinin doğrudan delillerindendir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Allah'ın sıfatları konusunda iki uçtan da uzak dururuz. Ne naslarda sabit olan sıfatı inkâr ederiz ne de onu yaratılmışların sıfatlarına benzetiriz. Allah konuşur; fakat O'nun konuşması kendisine layıktır. Bunun nasıl olduğunu bilmiyoruz. Görevimiz sahih habere iman etmek ve Allah'ın huzuruna çıkacağımız güne hazırlanmaktır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Sizden hiçbir kimse yoktur ki Rabbi onunla,
aralarında tercüman bulunmaksızın konuşmasın."

(Buhârî, 7443; Müslim, 1016)

Bu hadis, Allah'ın kıyamet günü kullarıyla konuşacağını ve arada tercüman bulunmayacağını açıkça bildirir.

DERSİN ÖZÜ

Kıyamet günü Allah kullarıyla konuşacak ve kul Rabbiyle arasında tercüman olmaksızın hesaba çekilecektir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

"Allah'ın kendisi hakkında bildirdiğini ve Resûlünün ﷺ sahih olarak haber verdiğini tasdik ederim;
inkâr etmem, yaratılmışlara benzetmem ve keyfiyet belirlemem."

Nas neyi ispat ediyorsa onu ispat et → benzetme yapma → "nasıl?" diye keyfiyet belirleme → hesap gününe hazırlan.

26. METİN

Resûlullah'ın ﷺ Havzına İman

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

والإيمان بالحوض وأن لرسول الله ﷺ حوضاً يوم القيامة ترد عليه أمته
عرضه مثل طوله مسيرة شهر أنيته كعدد نجوم السماء على ما صحت به الأخبار
من غير وجه

TERCÜME

“Havza iman edilir. Resûlullah'ın ﷺ kıyamet günü bir Havzı vardır. Ümmeti onun yanına gelecektir. Eni boyu gibidir; bir aylık mesafe kadardır. Kapları gökteki yıldızların sayısı kadardır. Bunlar, farklı yollarla sahih olarak gelen haberlerde bildirildiği şekildedir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada kıyamet gününün başka bir hakikatini öğretiyor: Resûlullah'ın ﷺ Havzı. Havz, kıyamet günü Allah'ın Peygamberimize ﷺ vereceği gerçek bir havuzdur. Bu konu tek bir rivayete dayanmamaktadır; Havz hakkında çok sayıda hadis nakledilmiştir. Bu nedenle İmam Ahmed özellikle “farklı yollarla sahih olarak gelen haberler” ifadesini kullanıyor.

Peki Havz nasıl olacaktır? İmam Ahmed, hadislerde bildirilen bazı özelliklerini doğrudan metne alıyor: eni ve boyu bir aylık mesafe, kapları ise gökteki yıldızlar kadar çoktur. Buradaki amaç bizim Havzın şeklini hayal ederek ayrıntılar üretmemiz değildir. Resûlullah ﷺ nasıl haber verdiyse o şekilde iman ederiz.

Sahihi hadislerde Havzın suyunun süttten daha beyaz, kokusunun miskten daha güzel olduğu ve ondan içenin bir daha susamayacağı bildirilmiştir. Böylece Havz, kıyametin korkuları içerisinde Allah'ın mümin kullanna vereceği büyük nimetlerden biridir.

Burada bizim için amelî bir ders de vardır: Müslüman yalnızca “Havza inanıyorum” demekle yetinmez; Resûlullah'ın ﷺ sünnetine bağlı yaşamaya gayret eder. Çünkü Havz hadislerinde bazı kimselerin Havzdan uzaklaştırılacağı da haber verilmiştir. Dolayısıyla Havza iman, bize aynı zamanda Peygamberimizin ﷺ yoluna bağlı kalmanın önemini hatırlatır.

DELİL

Resûlullah ﷺ Havzı hakkında şöyle buyurmuştur:

“Havzımın uzunluğu bir aylık mesafedir. Suyu süttten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Kapları göğün yıldızları gibidir. Ondan içen bir daha asla susamaz.”

(Buhârî, 6579; Müslim, 2292)

Havzın bir aylık mesafe oluşu ve kaplarının yıldızlar gibi çokluğu, İmam Ahmed'in metnindeki vasıflarla da örtüşmektedir.

DERSİN ÖZÜ

Resûlullah'ın ﷺ kıyamet günü gerçek bir Havzı vardır.

Ehl-i Sünnet, Havza ve sahihi hadislerde bildirilen özelliklerini olduğu gibi tasdik eder.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Resûlullah'ın ﷺ sahih olarak haber verdiği âhiret hakikatlerine iman eder ve onun sünnetine bağlı yaşamaya çalışırım.”

Havza iman et → sahih haberi tasdik et → Sünnete sarıl → Resûlullah'ın ﷺ yolundan ayrılma.

27. METİN

Kabir Azabı ve Kabir Sualı

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

والإيمان بعذاب القبر وأن هذه الأمة تفتن في قبورها وتسأل عن الإيمان والإسلام ومن ربه ومن نبيه ويأتيه منكر ونكير كيف شاء الله وكيف أراد والإيمان به والتصديق به

TERCÜME

“Kabir azabına iman edilir. Bu ümmet kabirlerinde imtihan edilir; iman ve İslâm hakkında, Rabbinin kim olduğu ve Peygamberinin kim olduğu sorulur. Münker ve Nekîr, Allah'ın dilediği ve murat ettiği şekilde ona gelir. Bütün bunlara iman etmek ve bunları tasdik etmek gerekir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed şimdi ölümden sonraki hayatın ilk safhalarından birini öğretiyor: kabir hayatı. İnsan öldüğünde her şey bitmiş olmaz. Kıyamete kadar sürecek berzah hayatına geçer. Kabirde nimet de azap da vardır. Bunların nasıl gerçekleştiğini gözümüzle görmememiz, onların gerçek olmadığı anlamına gelmez; çünkü berzah âlemi gaybdir.

İmam Ahmed özellikle kabir fitnesini, yani kulun sorgulanmasını zikrediyor. Kul Rabbinden, dininden ve peygamberinden sorulur. Burada çok önemli bir ders vardır: Kabirde sorulacak meseleler dünyada öğrenilmesi gereken en temel meselelerdir. Rabbin kim? Dinin ne? Peygamberin kim? Bunlar yalnız ezberlenecek üç cevap değil, insanın bütün hayatını üzerine kuracağı hakikatlerdir.

Metinde ayrıca Münker ve Nekîr isimleri açıkça geçmektedir. İmam Ahmed, hemen ardından “Allah nasıl dilediye ve nasıl murat ettiyse” diyerek bize yine gayb konusunda sınırlarımızı öğretiyor. Meleklerin nasıl geldiğini, ölünün nasıl işittiğini veya sorgunun mahiyetinin nasıl olduğunu kendi hayalimizle belirlemeyiz. Haber sabitse iman ederiz; keyfiyetini Allah'a bırakırız.

Öyleyse kabir sualine hazırlanmak yalnız cevapları ezberlemek değildir. “Rabbim Allah'tır” diyen kişi Allah'a kulluk etmeli; “Dinim İslâm'dır” diyen İslâm'a teslim olmalı; “Peygamberim Muhammed'dir ﷺ” diyen de onun Sünnetine tabi olmaya çalışmalıdır. Dünya hayatındaki iman ve ittibâ, kabir imtihanına hazırlığın temelidir.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Allah iman edenleri dünya hayatında da âhirette de sabit sözle sağlamlaştırrır.”

(İbrâhîm, 14/27)

Berâ b. Âzib hadisinde de müminin kabirde Rabbi, dini ve peygamberi hakkında sorgulanacağı ayrıntılı biçimde haber verilmiştir.

DERSİN ÖZÜ

Kabir hayatı, kabir azabı ve kabir sualı gerçektir.

Müslüman bunlara sahih naslarda geldiği şekilde iman eder; gaybın keyfiyetini kendi aklıyla belirlemez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Kabirde vereceğim cevabı yalnız dilimle ezberlemem; dünyada o cevabın gereğini yaşamaya çalışırım.”

Rabbini tanı → İslâm'ı öğren → Resûlullah'a ﷺ tabi ol → kabir sualine hayatınla hazırlan.

28. METİN

ŞEFAATE VE ATEŞTEN ÇIKIŞA İMAN

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

والإيمان بشفاعاة النبي ﷺ ويقوم يخرجون من النار بعدما احترقوا وصاروا فحما
فيؤمر بهم إلى نهر على باب الجنة كما جاء في الأثر كيف شاء الله وكما شاء
إنما هو الإيمان به والتصديق به

TERCÜME

“Nebî'nin ﷺ şefaatine ve ateşte yanıp kömür hâline geldikten sonra oradan çıkarılacak bir topluluğa iman edilir. Onların, rivayette geldiği üzere, Cennetin kapısındaki bir nehre götürülmeleri emredilir. Bu, Allah'ın dilediği şekilde gerçekleşir. Bize düşen buna iman etmek ve onu tasdik etmektir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada âhiretle ilgili iki önemli esası birlikte öğretiyor: Resûlullah'ın ﷺ şefaati haktır ve günahları sebebiyle ateşe giren tevhid ehlinde bazı kimseler oradan çıkarılacaktır. Şefaate meselesi sahih hadislerde çok sayıda yolla gelmiştir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet şefaati inkâr etmez. Fakat burada önemli bir ölçüyü öğrenelim: Şefaate bağımsız bir yetki değildir. Hiçbir peygamber veya melek Allah'tan bağımsız biçimde dilediğine şefaate edemez. Şefaate bütünüyle Allah'ın mülkündedir; ancak Allah'ın izin verdiği kimse, Allah'ın razı olduğu kimse hakkında şefaate edebilir. Bu nedenle şefaate iman etmek, duayı Allah'tan başkasına yöneltmek anlamına gelmez.

İmam Ahmed ayrıca ateşe girip sonra çıkarılacak kimseleri zikrediyor. Bunun öğrettiği temel esas şudur: Her büyük günah işleyen Müslüman ebedî cehennemlik sayılmaz. Tevhid üzere ölen günahkâr kimse Allah'ın dilemesi altındadır. Allah dilerse onu bağışlar; dilerse günahı sebebiyle cezalandırır, fakat tevhid ehli olarak ölen kimse kâfirler gibi ebediyen ateşte kalmaz. Şefaate hadislerinin özellikle Hâricî ve Mu'tezilî yaklaşımlarla ihtilaf edilen noktalardan biri de budur.

Sonunda İmam Ahmed yine aynı yöntemi hatırlatıyor: “Bize düşen iman etmek ve tasdik etmektir.” Âhirette bunun tam olarak nasıl gerçekleşeceğini kendi zihnimizden kurmayız. Sahih haber neyi bildirmişse onu kabul ederiz.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“O'nun izni olmadan katında kim şefaate edebilir?”

(Bakara, 2/255)

Resûlullah ﷺ de şefaati hakkında:

“Şefaatem ümmetinden büyük günah sahipleri içindir.”
buyurmuştur.

(Ebû Dâvûd, 4739; Tirmizî, 2435 — Tirmizî: hasen sahih; Elbâni: sahih)

DERSİN ÖZÜ

Şefaate haktır; ancak Allah'ın izniyle gerçekleşir. Tevhid üzere ölen günahkâr Müslümanların tamamının ebediyen Cehennemde kalacağı söylenmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Şefaate sahih naslarda geldiği şekilde iman ederim; şefaati Allah'tan bağımsız bir yetki saymam ve günahı da küçümsemem.”

Tevhidi koru → günahlardan sakın → şefaate iman et → rahmeti Allah'tan iste.

29. METİN

DECCÂL'İN ÇIKIŞI VE İŞÂ'NIN İNİŞİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والإيمان أن المسيح الدجال خارج مكتوب بين عينيه كافر والأحاديث التي
جاءت فيه والإيمان بأن ذلك كائن وأن عيسى ابن مريم عليه السلام
ينزل فيقتله بباب لد

TERCÜME

“Mesih Deccâl'in çıkacağına, iki gözünün arasında 'kâfir' yazılı olduğuna ve onun hakkında gelen hadislerle iman edilir. Bunun mutlaka gerçekleşeceğine ve İsâ b. Meryem'in aleyhisselâm inerek onu Lüd kapısında öldüreceğine iman edilir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada kıyametin büyük alametlerinden iki hakikati birlikte öğretiyor: Deccâl'in çıkışı ve İsâ b. Meryem'in aleyhisselâm yeryüzüne inişi. Bunlar sembolik hikâyeler olarak değil, Resûlullah ﷺ sahih hadislerle haber verdiği, gelecekte gerçekleşecek olaylar olarak kabul edilir.

Deccâl'in fitnesi çok büyük olacaktır. İnsanları aldatacak, olağanüstü görünen birtakım şeylerle onları imtihan edecek ve kendisi hakkında bâtil iddialarda bulunacaktır. Fakat Resûlullah ﷺ ümmetini ona karşı uyarıp hazırlamıştır. Deccâl'in yalancı olduğu, bir gözünün kusurlu olduğu ve iki gözü arasında “kâfir” yazısının bulunacağı sahih rivayetlerde açıklanmıştır.

Burada önemli bir ölçü öğreniyoruz: Olağanüstü bir şey görmek, onun hak olduğunun delili değildir. Hak ile bâtilin ölçüsü şaşırtıcı olaylar değil, Allah'ın vahyidir. Mümin gördüğü şeye değil, Allah ve Resûlünün ﷺ bildirdiği hakikate teslim olur.

İmam Ahmed ardından İsâ b. Meryem'in aleyhisselâm ineceğini ve Deccâl'i Lüd kapısında öldüreceğini bildiriyor. Böylece Deccâl'in fitnesi sona erecektir. Ehl-i Sünnet bu haberlerin nasıl gerçekleşeceği hakkında hayali ayrıntılar üretmez; sahih nasların bildirdiği kadarına iman eder.

DELİL

Resûlullah ﷺ Deccâl hakkında şöyle buyurmuştur:

“Hiçbir peygamber yoktur ki ümmetini tek gözlü yalancıya karşı uyarımış olmasın.”

(Buhârî, 7408; Müslim, 2933)

İsâ b. Meryem'in inişi hakkında da:

“Meryem oğlu aranıza indiğinde hâliniz nasıl olacak?”
buyurmuştur.

(Buhârî, 3449; Müslim, 155)

DERSİN ÖZÜ

Deccâl'in çıkışı ve İsâ b. Meryem'in aleyhisselâm yeryüzüne inişi, sahih naslarla haber verilen kıyamet alametlerindendir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Hakikati olağanüstü görüntülerle değil, Kur'an ve sahih Sünnetin ölçüsüyle tanırım.”

Vahyi öğren → fitneyi tanı → aldattıcı görüntülere kapılma → sahih habere iman et.

30. METİN

İMAN SÖZ VE AMELDİR; ARTAR VE EKSİLİR

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والإيمان قول وعمل يزيد وينقص كما جاء في الخبر أكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم خلقاً

TERCÜME

“İman söz ve ameldir; artar ve eksilir. Nitekim haberde şöyle gelmiştir: ‘Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en güzel olanıdır.’”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet'in iman konusunda temel ölçülerinden birini öğretiyor: İman yalnızca kalpte bulunan bir tasdik değildir. İman söz ve ameldir. Kalbin tasdiki, sevgisi, korkusu ve ümidi; dilin ikrarı ve zikri; bedeninin namaz, oruç ve diğer itaatleri imanın kapsamına girer.

Peki “iman artar ve eksilir” ne demektir? Müslüman Allah’a itaat ettikçe imanı kuvvetlenir ve artar; günah ve itaatsizlik ise imanında eksilmeye sebep olur. Kur’an’ın müminler hakkında “imanlarına iman katsınlar diye” buyurması, imanının artmasının açık delillerindendir.

Burada çok önemli bir denge vardır: Her günah işleyen kişiye “imanı tamamen gitti” denmez. Aynı şekilde “Amellerin imanla hiçbir ilgisi yoktur” da denmez. Ehl-i Sünnet, imanının derecelerinin bulunduğunu; müminlerin iman bakımından birbirlerinden farklı olabileceklerini kabul eder. İmam Ahmed’in zikrettiği “Müminlerin iman bakımından en mükemmeli...” hadisi de bu farklılığa işaret eder.

Öyleyse iman yalnızca “Ben inanıyorum” demek değildir. İman kalpte yerleşir, dilde ortaya çıkar ve insanın hayatına amel olarak yansır. Namaz, zikir, güzel ahlâk ve diğer itaatler imanı besler; günahlar ise ona zarar verir. Müslümanın görevi imanını sabit bir şey gibi görüp ihmal etmek değil, onu sürekli artıracak sebeplere sarılmaktır.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“İmanlarına iman katsınlar diye müminlerin kalplerine huzur indiren O’dur.”

(Fetih, 48/4)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en güzel olanıdır.”

İmam Ahmed bu hadisi bizzat metninde imanının dereceleri bulunduğu delil olarak zikretmektedir.

DERSİN ÖZÜ

İman söz ve ameldir. İtaatle artar, günah ve itaatsizlikle eksilir.
Müminlerin iman dereceleri birbirinin aynı değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İmanı yalnızca kalbimdeki bir iddia olarak görmem; sözümün, amelimin ve ahlâkımın imanımı güçlendirmesine çalışırım.”

İman et → dilinle ikrar et → salih amel işle → itaati artır → günahlardan sakın.

31. METİN

NAMAZI TERK ETMENİN AĞIRLIĞI

EHL-İ SÜNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASIL METİN

ومن ترك الصلاة فقد كفر وليس من الأعمال شيء ترك كفر إلا الصلاة
من تركها فهو كافر وقد أحل الله قتله

TERCÜME

“Kim namazı terk ederse küfre düşmüştür. Ameller içerisinde terk edilmesi küfür olan, namaz dışında bir amel yoktur. Kim onu terk ederse kâfirdir. Allah onun öldürülmesini helâl kılmıştır.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, burada İmam Ahmed namazı terk etmeyi son derece ağır bir hükümle ifade ediyor. İmam, namazı diğer amellerden ayırmakta ve onu terk etmenin küfür olduğunu açıkça belirtmektedir. Bu ifade, İmam Ahmed'in namazı terk eden hakkındaki görüşü bağlamında diğer nakillerde de aktarılmıştır.

Namaz, kelime-i şehâdetten sonra İslâm'ın en büyük ameli rüknüdür. Resûlullah ﷺ, “Kişi ile şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır” buyurmuştur. Başka bir hadiste de Müslümanlarla başkaları arasındaki ahidin namaz olduğu ve onu terk edenin küfre düşeceği bildirilmiştir.

Burada önemli bir ilmi ayrımı öğrenelim: Namazın farz olduğunu inkâr ederek terk etmek ile farziyetini kabul ettiği hâlde tembellikle terk etmek aynı tartışma değildir. Farziyetini bilerek inkâr etmenin küfür oluşunda ayrı bir esas vardır; farziyetini kabul edip namazı bütünüyle terk eden hakkında ise fukaha arasında bilinen bir ihtilaf bulunmaktadır. İmam Ahmed'in bu risaledeki lafzı ağır hüküm yönündedir; bazı diğer fakihler ise tembellikle terk eden hakkında farklı hüküm vermişlerdir.

Metindeki “Allah onun öldürülmesini helâl kılmıştır” ifadesi, kişilerin kendi başlarına uygulayabileceği bir hüküm değildir. Klasik fıkhta böyle cezai hükümler hâkim ve meşru yargı yetkisi çerçevesinde ele alınır; kişilerin bir başkasına ceza uygulaması anlamına gelmez.

Dolayısıyla bu metinden çıkaracağımız amelî ders başkalarını tekfir etmek değil, namazın kendi hayatımızdaki yerini sorgulamaktır. Namaz sıradan bir ibadet değildir. Müslümanın Rabbiyle bağının ve İslâm'a bağlılığının en büyük günlük göstergelerindendir.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kişi ile şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır.”

(Müslim, 82)

Yine şöyle buyurmuştur:

“Bizimle onlar arasındaki ahit namazdır. Kim onu terk ederse küfre düşmüştür.”

(Tirmizî, 2621; Nesâî, 462; İbn Mâce, 1079)

DERSİN ÖZÜ

İmam Ahmed namazı terk etmeyi son derece ağır bir mesele olarak görmüş ve bu risalesinde açıkça küfür lafzıyla ifade etmiştir.

Namaz, Müslümanın hayatında ihmal edilebilecek sıradan bir amel değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Başkalarının hükmüyle meşgul olmadan önce kendi namazımı korur; Rabbimin huzuruna çıkacağım beş vakti hayatımın merkezine yerleştiririm.”

Namazı öğren → vaktinde kıl → devamlı koru → terk etmekten şiddetle sakın.

32. METİN

ÜÇ HALİFENİN FAZİLET SIRALAMASI

ASIL METİN

نبيها أبو بكر الصديق ثم عمر بن الخطاب ثم عثمان بن عفان تقدم هؤلاء الثلاثة كما قدمهم أصحاب رسول الله

TERCÜME

"Bu ümmetin Nebî'sinden sonra en hayırlısı Ebû Bekir es-Sıddîk, sonra Ömer b.

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Sahâbenin Resûlullah'tan □ sonraki fazilet sıralamasını naklediyor. Ehl-i Sünnet bu meseleyi sonradan kurulmuş bir şahsî tercih olarak değil, Sahâbenin bilinen takdimi üzerinden ele alır. Ebû Bekir, ardından Ömer, ardından Osman zikredilir. Bu sıralama diğer sahâbîlerin değerini azaltmak için değil, ilk neslin üzerinde bulunduğu ölçüyü korumak içindir.

DELİL

İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre Sahâbe, Nebî □ hayattayken Ebû Bekir'i, sonra Ömer'i, sonra Osman'ı üstün tutardı. (Buhârî, 3655)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, Sahâbenin faziletini onların naklettiği ve üzerinde birleştiği ölçüyle tanır; şahsî hevâ ile yeniden sıralama kurmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

Sahâbeyi sever, aralarındaki fazilet sıralamasında ilk neslin naklettiği ölçüye bağlı kalırım.

33. METİN

ŞÛRÂ EHLİ BEŞ SAHABE

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ثم بعد هؤلاء الثلاثة أصحاب الشورى الخمسة علي بن أبي طالب وطلحة
والزبير وعبد الرحمن بن عوف وسعد كلهم يصلح للخلافة وكلهم إمام

TERCÜME

Bu üçünden sonra şûrâ ehli olan beş kişi gelir: Ali b. Ebî Tâlib, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd. Bunların hepsi hilâfete ehildir ve her biri imam olmaya layıktır.

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed önce Ebû Bekir, Ömer ve Osman رضي الله عنهم'un fazilet sırasını bildirdi. Şimdi onların ardından şûrâ ehli beş sahabeyi zikrediyor: Ali b. Ebî Tâlib, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkâs رضي الله عنهم. Peki neden bunlara "şûrâ ehli" deniliyor? Ömer عنه، kendisinden sonra halifenin belirlenmesi işini altı büyük sahabeden oluşan şûrâ heyetine bırakmıştı. Osman عنه bu altı kişiden biriydi. İmam Ahmed önce Osman'ı ilk üç içerisinde zikrettiği için burada geriye kalan beş sahabeyi saymaktadır.

İmam Ahmed'in "hepsi hilâfete ehildir ve hepsi imamdır" sözü onların ilmini, faziletini ve ümmet içindeki yüksek konumlarını gösterir. Burada özellikle Ali الله عنه'un da açıkça şûrâ ehli ve hilâfete layık imamlar arasında zikredildiğine dikkat edelim.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Sahabe sevgisi seçmeci değildir. Ebû Bekir'i severken Ali'ye, Ali'yi severken Osman'a, Osman'ı severken Talha ve Zübeyr'e düşmanlık edilmez. Müslüman Resûlullah'ın ﷺ ashabını faziletleriyle tanır, aralarında meydana gelen fitneleri onları kötölemek için kullanmaz ve hepsi hakkında hayırla konuşur.

DELİL

Resûlullah ﷺ, bu sahabelerin de içerisinde bulunduğu on kişiyi isimleriyle zikrederek onların Connet ehli olduğunu haber vermiştir.

(Ebû Dâvûd, 4649; Tirmizî, 3747)

İmam Ahmed'in metnindeki bu beş kişinin, aşere-i mübeşşereden olduğu şerhlerde de özellikle belirtilmektedir.

DERSİN ÖZÜ

Ebû Bekir, Ömer ve Osman عنه'dan sonra Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkâs عنه şûrâ ehli büyük sahabelerdir. İmam Ahmed onların her birini hilâfete ehil imamlar olarak zikreder.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

"Resûlullah'ın ﷺ ashabından birini severken diğerine düşmanlık etmem; sahabenin tamamının hakkını ve faziletini korurum."

Sahabeyi tanı → faziletlerini bil → hepsini sev → haklarında hayırla konuş.

34. METİN

SAHABENİN FAZİLET SIRALAMASI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ونذهب في ذلك إلى حديث ابن عمر كنا نعد ورسول الله ﷺ حي
وأصحابه متوافرون أبو بكر ثم عمر ثم عثمان ثم نسكت

TERCÜME

“Bu konuda İbn Ömer’in hadisini esas alırsız: ‘Resûlullah ﷺ hayattayken ve ashâbı çokça mevcutken biz şöyle sıralardık: Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman; ardından susardık.’”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki sözünün dayandığı rivayeti göstermektedir. Ebû Bekir, Ömer ve Osman رضي الله عنهم’un öne geçirilmesi, sonraki nesillerin ortaya çıkardığı bir sıralama değildir. İbn Ömer رضي الله عنه, bunun Resûlullah ﷺ hayattayken sahabe arasında bilinen bir değerlendirme olduğunu haber vermektedir.

Buradaki “sonra susardık” ifadesini doğru anlayalım. Bu, Ali رضي الله عنه’un faziletini reddetmek anlamına gelmez. Rivayet, özellikle ilk üç kişinin öne çıkarıldığını bildirir. Nitekim İmam Ahmed bir önceki cümlesinde Ali رضي الله عنه’u şûrâ ehli büyük sahabelerin arasında açıkça zikretmiş ve onların her birini hilâfete ehil kabul etmiştir.

Şimdi önemli bir ölçü öğrenelim: Sahabe hakkında konuşurken ölçümüz mezhep taassubu, siyasi tarafgirlik veya sonradan ortaya çıkan tartışmalar değildir. Ölçümüz sahih rivayetler ve sahabenin kendi döneminden bize ulaşan nakillerdir.

Bu sebeple Ehl-i Sünnet, Ebû Bekir’i severken Ali’yi dışlamaz; Ali’yi severken Osman’a dil uzatmaz. Resûlullah’ın ﷺ ashâbını birbirine rakip gruplar hâline getirmez. Her birinin faziletini ve hakkını, sahih nasların bildirdiği şekilde kabul eder.

DELİL

İbn Ömer رضي الله عنه şöyle demiştir:

“Nebî ﷺ zamanında insanlar arasında üstünlük sıralaması yapardık.
Ebû Bekir’i, sonra Ömer b. el-Hattâb’ı, sonra Osman b. Affân’ı üstün tutardık.”
(Buhârî, 3655)

Bu rivayet, İmam Ahmed’in burada zikrettiği esasın temel delillerindendir.

DERSİN ÖZÜ

İmam Ahmed, Ebû Bekir → Ömer → Osman رضي الله عنهم, şeklindeki fazilet sıralamasını sahabelden gelen rivayete dayandırır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahabe hakkındaki ölçümü sonradan ortaya çıkan tarafgirliklerden değil, sahih Sünnetten ve sahabenin bize ulaşan anlayışından alırım.”

Rivayeti öğren → Selefin ölçüsünü tanı → sahabenin hakkını koru → hiçbirine dil uzatma.

35. METİN

BEDİR EHLİNİN FAZİLETİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ثم من بعد أصحاب الشورى أهل بدر من المهاجرين ثم أهل بدر من الأنصار
من أصحاب رسول الله ﷺ على قدر الهجرة والسابقة أولاً فأولاً

TERCÜME

“Şûrâ ashâbından sonra Muhacirlerden Bedir ehli, ardından Ensardan Bedir ehli gelir. Resûlullah'ın ﷺ ashâbı, hicret ve İslâm'daki önceliklerine göre derece derecedir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada sahabenin tamamının fazilet sahibi olduğunu öğretirken, fazilet derecelerinin aynı olmadığını da bildirmektedir. İlk üç halife ve şûrâ ehlinin ardından Bedir Gazvesi'ne katılan Muhacirleri, sonra Bedir'e katılan Ensarı zikretmektedir.

Peki Bedir ehlinin neden özel bir yeri vardır? Çünkü Bedir, İslâm'ın ilk dönemindeki en büyük dönüm noktalarından biridir. Müslümanlar sayıca az ve imkânları sınırlıyken Resûlullah'ın ﷺ yanında durmuş, Allah yolunda büyük bir imtihana katlanmışlardır. Bu sebeple Bedir'e katılan sahabeler hakkında sahih Sünnette özel faziletler bildirilmiştir.

İmam Ahmed'in “hicret ve önceliklerine göre” sözü bize başka bir ölçü daha öğretmektedir: Allah yolunda önce davranmak, dini desteklemek için fedakârlıkta bulunmak ve zor zamanda Resûlullah'ın ﷺ yanında durmak fazilet sebeplerindendir. Sahabenin dereceleri değerlendirilirken onların İslâm'daki sâbıkaları, yani önceki hizmet ve fedakârlıkları dikkate alınır.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Sahabenin derecelerinin farklı olması, herhangi bir sahabeyi küçümsemeye izin vermez. Birinin diğerinden daha faziletli olması, diğerinin değerini ortadan kaldırmaz. Ehl-i Sünnet hem sahabenin ortak faziletini kabul eder hem de naslarla sabit olan fazilet derecelerini gözetir.

DELİL

Resûlullah ﷺ, Bedir ehli hakkında Allah Teâlâ'nın onlara olan özel lütfunu bildiren meşhur hadiste şöyle buyurmuştur:

“Allah Bedir ehline baktı ve: ‘Dilediğinizi yapın; sizi bağışladım’ buyurdu.”

(Buhârî, 3007; Müslim, 2494)

DERSİN ÖZÜ

Şûrâ ashâbından sonra Bedir'e katılan Muhacir ve Ensar sahabeler büyük bir fazilete sahiptir. Sahabenin fazilet derecelerinde hicret, İslâm'daki öncelik ve fedakârlık dikkate alınır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahabenin tamamını severim; Allah ve Resûlünün ﷺ özel fazilet bildirdiği kimselerin derecesini de kabul ederim.”

Sahabeyi sev → faziletlerini öğren → öncülüklerini tanı → hiçbirine dil uzatma.

36. METİN

RESÛLULLAH'IN ﷺ SAHÂBESİNİN FAZİLETİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ثم أفضل الناس بعد هؤلاء أصحاب رسول الله ﷺ القرن الذي بعث فيه
كل من صحبه سنة أو شهرا أو يوما أو ساعة أو رآه فهو من أصحابه له الصحبة
على قدر ما صحبه وكانت سابقته معه وسمع منه ونظر إليه نظرة

TERCÜME

“Bunlardan sonra insanların en faziletlieleri, Resûlullah'ın ﷺ ashâbıdır; onun aralarında gönderildiği nesildir. Kim onunla bir yıl, bir ay, bir gün veya bir saat beraber bulunmuş yahut onu görmüşse onun ashâbındandır. Sahâbîlik derecesi; onunla beraberliği, İslâm'daki önceliği, ondan ıstımesi ve ona bakması ölçüsündedir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada çok önemli bir esas öğretiyor: Sahâbîlik başlı başına büyük bir fazilettir. Çünkü sahâbe Resûlullah'ı ﷺ görmüş, onun sözünü doğrudan ıstıtmış, vahyin indiği dönemi yaşamış ve dini ilk kaynağından öğrenmiştir. İmam Ahmed bu sebeple onları “Resûlullah'ın aralarında gönderildiği nesil” diye özellikle zikrediyor.

Peki sahâbî olmak için Resûlullah'la ﷺ uxun yıllar beraber bulunmak mı gerekir? İmam Ahmed'in ifadesine dikkat edelim: “Bir yıl, bir ay, bir gün veya bir saat...” Böylece sohbetin süresinin farklı olabileceğini, fakat Resûlullah'ı ﷺ görüp ona iman ederek onunla beraber bulunmanın büyük bir şeref olduğunu anlatıyor.

Fakat bütün sahâbenin derecesi aynı değildir. İmam Ahmed “onunla beraberliği ve önceliği ölçüsünde” diyerek buna işaret ediyor. Ebû Bekir'in رضي الله عنه uzun beraberliği ile Resûlullah'ı ﷺ kısa süre gören bir sahâbî aynı fazilet derecesinde değildir. Muhacirler, Ensar, Bedir ehli ve İslâm'a ilk girenlerin kendilerine mahsus üstünlükleri vardır.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Sahâbenin kendi aralarında derece farkının bulunması, sonraki nesillerin onları küçümsemesine izin vermez. Sahâbîlik makamı başka, sahâbe arasındaki fazilet sıralaması başka bir meseledir. Müslüman her sahâbînin hakkını korur; nasların özel fazilet bildirdiği sahâbîlerin derecelerini de ayrıca kabul eder.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İnsanların en hayırlısı benim neslimdir; sonra onların ardından gelenler,
sonra onların ardından gelenlerdir.”

(Buhârî, 2652; Müslim, 2533)

Bu hadis, Resûlullah'ın ﷺ neslinin sonraki nesillere göre sahip olduğu genel fazileti açıkça ortaya koymaktadır.

DERSİN ÖZÜ

Resûlullah'ın ﷺ sahâbesi ümmetin seçkin neslidir. Sahâbenin kendi içerisinde fazilet dereceleri bulunmakla birlikte, Resûlullah'a ﷺ iman ederek onun sohbetine erişmek başlı başına büyük bir fazilettir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Resûlullah'ın ﷺ ashâbını sever, onların faziletlerini tanıır ve hiçbir sahâbîyi küçümsemem.”

Sahabeyi tanı → sohbet şerefini anla → derecelerini gözet → hepsinin hakkını koru.

37. METİN

SAHÂBENİN ÜSTÜNLÜĞÜ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

فأدناهم صحبة هو أفضل من القرن الذين لم يروه ولو لقوا الله بجميع الأعمال
كان هؤلاء الذين صحبوا النبي ﷺ ورأوه وسمعوا منه ومن رآه بعينه وآمن به
ولو ساعة أفضل لصحبته من التابعين ولو عملوا كل أعمال الخير

TERCÜME

Sohbet bakımından onların en aşağı derecesinde bulunamı bile, Resûlullah'ı ﷺ görmeyen nesilden daha faziletlidir. Onlar bütün amellerle Allah'ın huzuruna gelseler dahi, Nebî ﷺ ile beraber bulunan, onu gören ve ondan işiten kimseler onlardan daha faziletlidir. Onu kendi gözüyle görüp ona iman eden kişi, beraberliği bir saat dahi olsa, bu sohbeti sebebiyle tâbiinden; tâbiin bütün hayır amellerini işlemiş olsalar bile daha faziletlidir.

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada çok önemli bir esas öğretiyor: Sahâbîlik başlı başına büyük bir fazilettir. Çünkü sahâbe Resûlullah'ı ﷺ görmüş, onun sözünü doğrudan işitmiş, vahyin indiği dönemi yaşamış ve dini ilk kaynağından öğrenmiştir. İmam Ahmed bu sebeple onları "Resûlullah'ın aralarında gönderildiği nesil" diye özellikle zikrediyor.

Peki sahâbî olmak için Resûlullah'la ﷺ uzun yıllar beraber bulunmak mı gerekir? İmam Ahmed'in ifadesine dikkat edelim: "Bir yıl, bir ay, bir gün veya bir saat..." Böylece sohbetin süresinin farklı olabileceğini, fakat Resûlullah'ı ﷺ görüp ona iman ederek onunla beraber bulunmanın büyük bir şeref olduğunu anlatıyor.

Fakat bütün sahâbenin derecesi aynı değildir. İmam Ahmed "onunla beraberliği ve önceliği ölçüsünde" diyerek buna işaret ediyor. Ebû Bekir'in رضي الله عنه uzun beraberliği ile Resûlullah'ı ﷺ kısa süre gören bir sahâbî aynı fazilet derecesinde değildir. Muhacirler, Ensar, Bedir ehli ve İslâm'a ilk girenlerin kendilerine mahsus üstünlükleri vardır.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Bir sahâbînin ilmî veya ameli derecesini sonraki büyük âlimlerle karşılaştırıp onun sohbet şerefini küçümsemek doğru değildir. Sahâbenin kendi arasında derece farkları vardır; fakat onları sonraki nesillerden ayıran ortak özellik, Resûlullah'ın ﷺ sohbetine erişmiş olmalarıdır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ashâbıma sövmeyin. Nefsim elinde olana yemin ederim ki sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse, onların bir müdüne, hatta yarısına ulaşamaz."

(Buhârî, 3673; Müslim, 2541)

DERSİN ÖZÜ

Resûlullah'ın ﷺ sohbetine iman üzere erişmek, sahâbeye sonraki nesillerin amelle elde edemeyeceği özel bir fazilet kazandırmıştır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

"Sahâbeyi sonraki nesillerin ölçüsüyle küçümsemem;
Allah ve Resûlünün ﷺ onlara verdiği dereceyi kabul ederim."

Sohbet şerefini tanı → sahâbenin faziletini bil → haklarını koru → onlar hakkında hayırla konuş.

38. METİN

YÖNETİCİLERE İTAATIN ÖLÇÜSÜ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والسمع والطاعة للأئمة وأمير المؤمنين البر والفاجر ومن ولي الخلافة
واجتمع الناس عليه ورضوا به ومن عليهم بالسيف حتى صار خليفة
وسمي أمير المؤمنين

TERCÜME

“İmamlara ve müminlerin emirine; iyi olsun günahkâr olsun, dinlemek ve itaat etmek gerekir. Hilâfeti üstlenip insanların üzerinde birleştiği ve razı olduğu kimseye de; kılıçla üstün gelip halife hâline gelen ve müminlerin emiri diye isimlendirilen kimseye de itaat edilir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet'in cemaat ve yönetim konusundaki temel esaslarından birini öğretiyor. Müslüman toplumun başsızlığa, sürekli çatışmaya ve herkesin kendi otoritesini kurmaya sürüklenmemesi için meşru işlerde yöneticinin dinlenmesi ve ona itaat edilmesi esastır. Bu ilkenin Sünni akaid metinlerinde zikredilmesinin temel sebeplerinden biri, cemaatin korunması ve fitnenin önlenmesidir.

“İyi olsun, günahkâr olsun” ifadesi, yöneticinin şahsî günah işlemesi, onun yaptığı her şeyi doğru hâle getirmez. İtaat de sınırsız değildir. Resûlullah ﷺ, “İtaat ancak ma'rûftadır” buyurmuştur. Dolayısıyla Allah'a isyan emredildiğinde o emre itaat edilmez; fakat yöneticinin günahı sebebiyle toplumun bütün düzeni de keyfi biçimde ortadan kaldırılmaz.

İtaat etmek, yöneticinin her davranışını tasvip etmek değildir. Yanlış yanlış olarak bilinir, nasihat edilir ve haram olan emirde itaat edilmez. Fakat kişinin kendi başına otorite ilan etmesi, toplum düzenini bozması veya insanların can ve malını fitneye sürüklemesi başka bir meseledir.

İmam Ahmed'in metinde yönetime geliş biçimlerinden söz etmesinin maksadı da siyasi yöntemleri ideal olarak sıralamak değildir. Metin, fiilen yerleşmiş yönetim karşısında ümmetin sürekli iç savaşa sürüklenmemesi meselesini ele almaktadır. Nitekim klasik şerhler bu bölümü “yöneticilere itaat” başlığı altında açıklamaktadır.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.”

(Nisâ, 4/59)

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İtaat ancak ma'rûftadır.”

(Buhârî, 7257; Müslim, 1840)

Bu deliller birlikte okunduğunda ölçü açıktır: Yöneticiye meşru hususlarda itaat edilir; Allah'a isyan olan bir emirde ise itaat edilmez.

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet toplum düzenini ve Müslümanların cemaatini korur. Yöneticinin günahkâr olması, ona meşru hususlardaki itaati bütünüyle ortadan kaldırmaz; fakat hiçbir yöneticiye Allah'a isyan konusunda itaat edilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Yöneticiyi masum görmem; günahı doğru saymam. Meşru olan hususta itaat eder, Allah'a isyan olan emirde ise itaat etmem.”

Cemaati koru → ma'rûfta itaat et → haramı tasvip etme → fitneden sakın.

39. METİN

CİHAD, FEY VE HADLERİN YÜRÜTÜLMESİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والغزو ماض مع الأمراء إلى يوم القيامة البر والفاجر لا يترك
وقسمة القىء وإقامة الحدود إلى الأئمة ماض ليس لأحد أن يطعن عليهم
ولا ينازعهم

TERCÜME

“Cihad, kıyamet gününe kadar yöneticilerle birlikte devam eder; yönetici iyi de olsa günahkâr da olsa terk edilmez. Fey mallarının taksimi ve hadlerin uygulanması da yöneticilere aittir ve devam eder. Hiç kimsenin bu hususlarda onlara saldırması veya yetkileri konusunda onlarla çekişmesi doğru değildir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metnin devamında çok önemli bir ölçü öğretiyor: Toplumı ilgilendiren kamu yetkileri fertlerin eline bırakılmaz. Cihadın sevk ve idaresi, kamu mallarının dağıtılması ve cezaların uygulanması şahısların kendi başlarına üstleneceği işler değildir; bunlar yönetim ve yetkili makamlarla ilgilidir.

Peki neden? Çünkü herkes kendi başına savaş ilan eder, ceza uygular veya kamu malını dağıtmaya kalkarsa ortaya şer'i düzen değil, kargaşa ve hak ihlali çıkar. Bu nedenle İmam Ahmed bu meseleleri yöneticiler başlığı altında zikretmektedir.

Metindeki “iyi de olsa günahkâr da olsa” ifadesi, günahın onaylandığı anlamına gelmez. Bir yöneticinin günahkâr olması, onun günahını helâl yapmaz. Buradaki mesele, şahsi günah sebebiyle Müslüman toplumun kamu düzeninin her fert tarafından ortadan kaldırılmamasıdır.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Had uygulamak, insanları cezalandırmak veya silahlı bir faaliyet başlatmak ferdi dindarlık görevi değildir. Bu metin, tam tersine bu alanların yetkili yönetime ait olduğunu vurgular. Bir Müslüman bu hükümleri öğrenirken onları kendi başına uygulama yetkisine sahip olduğunu düşünmez.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“İmam ancak bir kalkandır; onun arkasında savaşılır ve onunla korunulur.”

(Buhârî, 2957; Müslim, 1841)

Hadiste yönetici “kalkan” olarak tarif edilmiştir. Bu da savaş ve toplum güvenliği gibi işlerin ferdi değil, düzenli bir otorite altında yürütülmesi gerektiğini gösterir.

DERSİN ÖZÜ

Cihadın yönetimi, kamu mallarının taksimi ve hadlerin uygulanması fertlerin şahsi yetkisi değildir. İmam Ahmed bunları Müslümanların yöneticilerine ait kamu görevleri arasında zikretmektedir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Dinin kamu otoritesine verdiği yetkileri kendi şahsi yetkim hâline getirmem; toplumsal hükümlerle ferdi sorumlulukları birbirine karıştırmam.”

Yetkiyi bil → sınırı koru → ferdi hareket etme → fitne ve kargaşadan sakın.

40. METİN

ZEKÂTIN YÖNETİCİLERE VERİLMESİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ودفع الصدقات إليهم جائزة نافذة من دفعها إليهم أجزأت عنه برا كان أو فاجرا

TERCÜME

“Zekâtların onlara verilmesi câiz ve geçerlidir. Yönetici iyi de olsa günahkâr da olsa, zekâtını onlara veren kimsenin yükümlülüğü yerine gelmiş olur.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metnin devamında kamu düzeniyle ilgili başka bir meseleyi öğretiyor. İslâm toplumunda zekâtın toplanması ve hak sahiplerine ulaştırılması, yönetimin üstlenebileceği görevlerdendir. Bu sebeple kişi zekâtını yetkili yönetime teslim ettiğinde, yönetici şahsen günahkâr olsa bile sırf onun günahı sebebiyle “zekâtım geçersiz oldu” denilmez.

Peki neden? Çünkü burada iki şeyi birbirinden ayırıyoruz: Yöneticinin şahsî hâli ile Müslümanın kendi yükümlülüğünü yerine getirmesi aynı şey değildir. Kişi zekâtını usulüne uygun biçimde yetkili makama teslim etmişse kendi üzerine düşeni yerine getirmiş olur. İmam Ahmed'in “iyi de olsa günahkâr da olsa” sözü bu noktayı vurgulamaktadır.

Bu ifade, yöneticinin haksızlığını veya malı yanlış kullanmasını onaylamak anlamına gelmez. Günah işleyen kendi günahından sorumludur. Müslümanın vazifesi ise kendisine yüklenen ibadeti şer'î şekilde yerine getirmektir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Bir insanın günahı, onun eliyle yürütülen her meşru işlemi kendiliğinden bâtil hâle getirmez. Ehl-i Sünnet meseleleri şahısların kusurlarına göre değil, şer'î hükümlere göre değerlendirir.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Onların mallarından, kendilerini onunla temizleyeceğin ve arındıracağın bir sadaka al.”

(Tevbe, 9/103)

Âyet, zekâtın alınması ve toplanması için kamu otoritesinin görev üstlenebileceğine temel teşkil eden delillerdendir.

DERSİN ÖZÜ

Zekâtını yetkili yönetime teslim eden Müslüman, üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmiş olur.

Yöneticinin şahsî günahı, mükellefin usulüne uygun biçimde yerine getirdiği ibadeti kendiliğinden geçersiz kılmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Şahısların kusurlarıyla şer'î hükmü birbirine karıştırmam;
kendi sorumluluğumu Allah'ın emrettiği şekilde yerine getiririm.”

Hükmü öğren → sorumluluğunu yerine getir → şahısla hükmü ayır → ölçünü delilden al.

41. METİN

YÖNETİCİNİN ARKASINDA CUMA NAMAZI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وصلاة الجمعة خلفه وخلف من ولأه جائزة باقية تامة ركعتين
من أعادهما فهو مبتدع تارك للأثار مخالف للسنة

TERCÜME

“Cuma namazını onun arkasında veya onun görevlendirdiği kimsenin arkasında kılmak câizdir; geçerlidir ve iki rekât olarak tamdır. Kim bu iki rekâtı yeniden kılsa bid'at işlemiş, rivayetleri terk etmiş ve Sünnet'e muhalefet etmiş olur.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada bize önemli bir Ehl-i Sünnet ölçüsü öğretiyor: İmamın veya yöneticinin şahsındaki günah, tek başına cemaatle kılınan cuma namazını geçersiz hâle getirmez. Peki neden? Çünkü bir Müslüman, imamın şahsî kusurundan dolayı Allah'ın emrettiği cuma ve cemaat ibadetini terk etmez. İmam günahkâr olabilir; onun günahını doğru kabul etmeyiz. Fakat bu durum, arkasında kılınan namazın kendiliğinden bâtil olduğu anlamına gelmez.

İmam Ahmed'in “iki rekât olarak tamdır” demesine dikkat edelim. Kişi cuma namazını kıldıktan sonra, “Bu imam günahkârdı; benim cumam olmadı” diyerek onu yeniden öğle namazı şeklinde tekrar etmez. İmam Ahmed böyle bir anlayışı, eserlerden ayrılmak ve Sünnet'e muhalefet etmek olarak ifade ediyor.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Bir imamın günahını reddetmek başka, onun arkasında kılınan namazı delilsiz şekilde geçersiz saymak başkadır. Ehl-i Sünnet, şahıs hakkındaki değerlendirme ile ibadetin sıhhat hükmünü birbirine karıştırmaz.

DELİL

Resûlullah ﷺ, imamlar hakkında şöyle buyurmuştur:

“Size namaz kıldırırlar. Doğru yaparlarsa hem size hem onlara sevabı vardır; hata ederlerse size sevabı, onlara ise sorumluluğu vardır.”

(Buhârî, 694)

DERSİN ÖZÜ

İmamın şahsî günahı sebebiyle cuma ve cemaat terk edilmez. Şer'an geçerli şekilde kılınmış cuma namazı iki rekât olarak tamdır ve sırf imamın günahkârlığı sebebiyle tekrar edilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İmamın günahını tasvip etmem; fakat şahsî kusuruyla namazın hükmünü birbirine karıştırmam. Cuma ve cemaati korurum.”

Günahı tasvip etme → ibadetin hükmünü delille belirle → cemaati koru → Sünnet'e uy.

42. METİN

CUMA NAMAZININ TAM OLDUĞUNA İNANMAK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ليس له من فضل الجمعة شيء إذا لم ير الصلاة خلف الأئمة
من كانوا برهم وفاجرهم فالسنة بأن يصلي معهم ركعتين
وتدين بأنها تامة لا يكن في صدرك من ذلك شيء

TERCÜME

“İyi veya günahkâr olsunlar, imamların arkasında namaz kılmayı doğru görmeyen kimse cuma namazının faziletinden mahrum kalır. Sünnet olan, onlarla birlikte iki rekât kılman ve bu namazın tam olduğuna inanmandır. Bu konuda gönlünde hiçbir tereddüt bulunmasın.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed önceki cümlede cuma namazının iki rekât olarak tam ve geçerli olduğunu söyledi. Burada ise meseleyi tamamlıyor: Müslüman yalnızca namazı kılmakla kalmaz; sırf imamın şahsî günahı sebebiyle bu namazın geçersiz olduğunu da düşünmez.

Peki neden? Çünkü imamın günahı başka, namazın sıhhati başka bir hükümdür. İmamın günahını doğru kabul etmeyiz; fakat hakkında geçersizlik delili bulunmayan bir ibadeti kendi kanaatimizle bâtil sayamayız. İmam Ahmed'in “gönlünde bundan şüphe bulunmasın” demesi bu noktayı kuvvetlendirmektedir.

Ehl-i Sünnet, insanların kusurları sebebiyle cuma ve cemaati parçalamaz. İmamın günahı eleştirilebilir; fakat günahkâr olması tek başına arkasındaki namazın geçersizliği anlamına gelmez. Şerhlerde de bu bölüm, cuma namazının tekrar edilmemesi ve cemaatin korunması bağlamında açıklanmıştır.

Burada İmam Ahmed'in maksadı günahkâr imamı övmek değildir. Ölçü şudur: Günahı günah olarak bil; fakat Allah'ın geçerli kıldığı ibadeti şahısların kusurları sebebiyle geçersiz sayma.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Size namaz kıldırırlar. İsalet ederlerse hem size hem onlara;
hata ederlerse size sevap, onlara ise sorumluluk vardır.”

(Buhârî, 694)

Bu hadis, imamın hatasının cemaatin ibadetini kendiliğinden geçersiz hâle getirmediğini gösteren temel delillerdendir.

DERSİN ÖZÜ

Cuma namazı şer'î şekilde kılındığında iki rekât olarak tamdır. İmamın şahsî günahı sebebiyle cuma terk edilmez veya namaz geçersiz sayılıp yeniden kılınmaz.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İmamın günahını doğru görmem; fakat onun şahsî kusurunu delilsiz biçimde ibadetimin geçersizliğine sebep saymam. Cuma ve cemaati korurum.”

Günahı reddet → ibadeti delille değerlendir → cemaati koru → Sünnet'e bağlı kal.

43. METİN

YÖNETİCİYE KARŞI ÇIKMAK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ومن خرج على إمام من أئمة المسلمين وقد كانوا اجتمعوا عليه وأقروا بالخلاف بأي وجه كان بالرضا أو الغلبة فقد شق هذا الخارج عصا المسلمين وخالف الآثار عن رسول الله ﷺ فإن مات الخارج عليه مات ميتة جاهلية

TERCÜME

“Müslümanların imamlarından birine karşı çıkan kimse —insanlar onun üzerinde birleşmiş ve ister rıza ile ister üstün gelme yoluyla olsun onun hilâfetini kabul etmişlerse— Müslümanların birliğini parçalamış ve Resûlullah'tan gelen rivayetlere muhalefet etmiş olur. Eğer bu şekilde karşı çıkan kimse ölürse câhiliye ölümü üzere ölmüş olur.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki derslerde işlediğimiz cemaatin korunması ilkesinin önemli bir sonucunu anlatıyor. Konu, yöneticinin bütün davranışlarının doğru kabul edilmesi değildir. Konu, yerleşmiş kamu otoritesine karşı silahlı şekilde çıkılarak toplumun parçalanması ve Müslümanların kanının dökülmesine yol açılmasıdır.

Peki “rıza ile veya üstün gelme yoluyla” ifadesi ne anlatıyor? İmam Ahmed burada yönetime geliş yollarının hepsini ahlâken aynı derecede övmüyor. Fiilen yerleşmiş ve insanların üzerinde birleştiği bir yönetim oluştuktan sonra, iktidar mücadelesinin sürekli yeniden başlatılmasının doğuracağı parçalanmaya dikkat çekiyor.

Metindeki “câhiliye ölümü” ifadesini de doğru anlayalım. Bu ifade tek başına “İslâm'dan çıkmış olarak öldü” demek değildir. Sahih hadiste de cemaatten ayrılma konusunda aynı ağır uyarı bulunmaktadır. Buradaki benzetme, câhiliye dönemindeki başboşluk ve toplumsal parçalanmaya yönelik ağır bir tehdittir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Yöneticinin yanlışını yanlış bilmek ile silahlı isyan aynı şey değildir. Nasihat etmek, zulmü zulüm olarak görmek ve günaha itaat etmemek ayrı meselelerdir; Müslüman toplumunu silahlı çatışmaya sürüklemek ayrı meseledir. İmam Ahmed'in burada üzerinde durduğu ikinci durumdur.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kim emirinden hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. Çünkü kim cemaatten bir karış ayrılır ve bu hâl üzere ölürse câhiliye ölümüyle ölür.”

(Buhârî, 7054; Müslim, 1849)

Bu hadis, İmam Ahmed'in metindeki “câhiliye ölümü” ifadesinin dayandığı temel rivayetlerdendir.

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, yöneticinin hatasını veya günahını onaylamaz; fakat bunun düzeltilmesini Müslümanların birliğini parçalayacak ve kan dökülmesine yol açacak silahlı isyana dönüştürmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Yanlış doğru saymam, günaha itaat etmem; fakat fitne ve kan dökülmesine yol açacak ferdî silahlı kalkışmayı da dinî ıslah yöntemi edinmem.”

Hakka hak bil → günaha itaat etme → cemaati koru → fitneden sakın.

44. METİN

YÖNETİCİYLE SİLAHLI ÇATIŞMAYA GİRMEMEK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ولا يحل قتال السلطان ولا الخروج عليه لأحد من الناس
فمن فعل ذلك فهو مبتدع على غير السنة والطريق

TERCÜME

“İnsanlardan hiç kimsenin yöneticiyle savaşıması ve ona karşı çıkması helâl değildir. Kim bunu yaparsa Sünnet ve doğru yol üzere olmayan bir bid‘at işlemiş olur.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metinde belirttiği hükmü daha açık bir ifadeyle tamamlıyor. Konu, yöneticinin yanlışlarını doğru kabul etmek değildir. Burada söz konusu edilen şey, yöneticiye karşı silahlı mücadeleye girişmek ve Müslüman toplumunu çatışmaya sürükleyen hurûddur. Peki neden İmam Ahmed bunu “Sünnet ve yol üzere değildir” diyecek kadar ağır ifade ediyor? Çünkü bu mesele yalnızca yöneten kişiyle ilgili değildir. Silahlı çatışmanın sonuçları toplumun tamamına yayılabilir: canlar, mallar ve kamu düzeni zarar görebilir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet metinlerinde cemaatin korunmasına özel önem verilmiştir.

Fakat burada önemli bir sınırı unutmamalıyız: Yöneticiye itaat mutlak değildir. Günah emredildiğinde o emre itaat edilmez. Dolayısıyla “silahlı olarak karşı çıkmamak” ile “yöneticinin yaptığı her şeyi doğru kabul etmek” aynı şey değildir.

Ayrıca bu metin fertlere siyasi şiddet yetkisi vermez; aksine ferdi silahlı kalkışmayı reddeder. Nitekim hemen sonraki bölümde İmam Ahmed, kişinin saldırıya uğradığında kendisini savunması ile suçluyu takip edip cezalandırması arasında açık bir ayrım yapacaktır.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Allah’a isyan konusunda itaat yoktur. İtaat ancak ma’rûftadır.”

(Buhârî, 7257; Müslim, 1840)

Böylece iki ölçü birlikte korunur: Günaha itaat edilmez; fakat ferdi silahlı kalkışma da dinî islah yöntemi hâline getirilmez.

DERSİN ÖZÜ

İmam Ahmed, yerleşmiş yönetime karşı ferdi silahlı çıkışı Ehl-i Sünnet’in yolu olarak görmez. Bu, yöneticinin günahını onaylamak anlamına gelmediği gibi ona Allah’a isyan konusunda itaat etmek anlamına da gelmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günahı doğru saymam ve Allah’a isyanda kimseye itaat etmem;
fakat siyasi şiddeti ve ferdi silahlı kalkışmayı da dinî islah yolu edinmem.”

Ma’rûfta itaat et → günaha itaat etme → şiddetten uzak dur → cemaatin selâmetini koru.

45. METİN

CANI VE MALI SAVUNMAK

EHL-İ SÜNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وقتل اللصوص والخوارج جائز إذا عرضوا للرجل في نفسه
وماله فله أن يقاتل عن نفسه وماله ويدفع عنها بكل ما يقدر

TERCÜME

“Hırsızlar ve saldırganlarla mücadele etmek, kişinin canına veya malına saldırdıklarında câizdir. Böyle bir durumda kişi canını ve malını savunabilir ve gücü yettiğince saldırıyı kendisinden uzaklaştırabilir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki meseleyle karıştırılmaması gereken önemli bir ayrımı öğretiyor. Önceki metinde yönetime karşı silahlı kalkışmadan söz etmişti. Burada ise kişinin doğrudan canına veya malına yönelmiş bir saldırı karşısında kendini savunmasını anlatıyor. Peki aradaki fark nedir? Birincisi siyasi bir kalkışma ve kamu düzeni meselesidir; ikincisi ise gerçekleşen haksız saldırıyı defetme, yani uzaklaştırma meselesidir. Kişinin kendisini ve malını korumasına izin verilmesi, ona insanları cezalandırma veya kendi başına hüküm uygulama yetkisi vermez.

Metindeki “gücü yettiğince defeder” ifadesi de önemlidir. Maksat saldırganı cezalandırmak değil, saldırıyı durdurmaktır. Tehlike ortadan kalktığı anda savunmanın gerekçesi de ortadan kalkar. Bu nedenle nefsi müdafaa ile intikam birbirinden ayrılır.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Savunmak başka, cezalandırmak başkadır. Müslüman canını ve malını koruyabilir; fakat saldırı sona erdikten sonra kişiyi takip ederek kendi başına ceza uygulamaya kalkmaz. İmam Ahmed, metnin hemen devamında bu sınırı ayrıca açıklayacaktır.

DELİL

Bir adam Resûlullah'a ﷺ: “Bir kimse gelip malımı almak isterse ne yapayım?” diye sordu.

Resûlullah ﷺ: “Malını ona verme.” buyurdu.

Adam: “Benimle savaşırsa?” dedi.

Resûlullah ﷺ: “Sen de onunla mücadele et.” buyurdu.

(Müslim, 140)

DERSİN ÖZÜ

İslâm, kişinin canını ve malını haksız saldırıya karşı korumasına izin verir. Ancak amaç intikam almak veya saldırganı şahsen cezalandırmak değil, mevcut saldırıyı durdurmaktır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Canımı ve malımı meşru şekilde korurum; fakat savunma hakkını intikam ve şahsi cezalandırma yetkisine dönüştürmem.”

Saldırıyı defet → zaruretin sınırını aşma → intikam peşine düşme → cezalandırmayı yetkili makama bırak.

46. METİN

SAVUNMA İLE İNTİKAMIN SINIRI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وليس له إذا فارقه أو تركوه أن يطلبهم ولا يتبع آثارهم
ليس لأحد إلا الإمام أو ولاية المسلمين

TERCÜME

“Fakat saldırganlar ondan ayrılıp onu bıraktıklarında, onları arayıp peşlerine düşmesi ve izlerini takip etmesi câiz değildir. Bu yetki ancak imama veya Müslümanların yöneticilerine aittir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metindeki nefsi müdafaanın sınırını belirliyor. Kişi saldırıya uğradığı sırada kendisini ve malını koruyabilir. Fakat saldırı sona ermiş, saldırgan geri çekilmiş veya kaçmışsa artık mesele savunma olmaktan çıkar.

Peki neden peşinden gidemez? Çünkü saldırıyı defetmek başka, suçluyu takip edip cezalandırmak başkadır. Birincisi kişinin kendisini korumasıdır; ikincisi ise kamu otoritesinin görevidir. Herkes suçlu gördüğü kişiyi kendi başına takip edip cezalandırmaya kalkarsa adalet değil, şahsî intikam ve kargaşa ortaya çıkar.

Şimdi İmam Ahmed'in kurduğu dengeyi görelim: Önce “Canını ve malını savunabilir” dedi; hemen ardından “Kaçarsa peşinden gidemez” diyor. Böylece savunma hakkı sınırsız bir cezalandırma yetkisine dönüştürülüyor.

Bu ölçü çok önemlidir: Tehlike devam ettiği müddetçe amaç tehlikeyi uzaklaştırmaktır. Tehlike sona erdiğinde şahsî takip de sona erer. Suçun araştırılması, failin yakalanması ve cezanın uygulanması yetkili makamlara bırakılır.

DELİL

Resûlullah ﷺ, malını almak isteyen saldırgan hakkında sorulan soruya:

“Malını ona verme.”

Adam, “Benimle savaşırsa?” diye sorunca:

“Sen de onunla mücadele et.” buyurmuştur.

(Müslim, 140)

Bu hadis, gerçekleşen saldırının defedilmesine izin verir. İmam Ahmed'in devamındaki ifade ise bu iznin saldırı bittikten sonra şahsî takibe ve cezalandırmaya dönüştürülmeyeceğini açıklamaktadır.

DERSİN ÖZÜ

Kişi devam eden saldırıya karşı canını ve malını savunabilir.

Ancak saldırgan geri çekildiğinde onu takip etmek ve kendi başına cezalandırmak savunma hakkının kapsamına girmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Kendimi korumakta intikam almayı birbirinden ayırıyorum.

Tehlikeyi defederim; tehlike sona erdiğinde cezalandırma işini yetkili makamlara bırakırım.”

Saldırıyı defet → tehlike bitince dur → peşine düşme → cezayı yetkili makama bırak.

47. METİN

SAVUNMADA AMAÇ ÖLDÜRMEK DEĞİLDİR

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

إنما له أن يدفع عن نفسه في مقامه ذلك وينوي بجهد
أن لا يقتل أحدا

TERCÜME

“Onun hakkı, bulunduğu durumda kendisini savunup saldırıyı uzaklaştırmaktır.
Bütün gayretiyle hiç kimseyi öldürmemeye niyet eder.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada çok önemli bir sınır koyuyor. Kişiye verilen izin öldürme izni değil, saldırıyı defetme iznidir. Önceki metinlerde canını ve malını savunabileceğini söyledi; saldırgan uzaklaştığında peşinden gitmesini yasakladı. Şimdi de savunma devam ederken kalpteki maksadı belirliyor: Amaç saldırganı öldürmek değil, saldırıyı durdurmaktır.

Peki neden bu ayrım önemlidir? Çünkü nefsi müdafaa ile intikam aynı şey değildir. Kişi kendisine yönelen tehlikeyi mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırmaya çalışır. Daha hafif bir yolla saldırı durdurulabiliyorsa maksat gerçekleşmiş olur. Şerhlerde de mesele, saldırının mümkün olan uygun ölçüde defedilmesi şeklinde açıklanmıştır.

İmam Ahmed'in "öldürmemeye gayret eder" sözü, savunmanın gayesini açıkça ortaya koyuyor. Müslüman öfkesini tatmin etmek veya karşısındakini cezalandırmak için hareket etmez. Zaruret neyi gerektiriyorsa onun sınırında kalmaya çalışır.

Böylece üç metin birbirini tamamlıyor: Saldırı varsa kendini savun → saldırgan uzaklaşırsa peşinden gitme → savunurken maksadın öldürmek değil, tehlikeyi defetmek olsun.

DELİL

Resûlullah ﷺ, şöyle buyurmuştur:

“Kim malını savunurken öldürülürse şehittir.”

(Buhârî, 2480; Müslim, 141)

Burada övülen şey saldırganı öldürmek değil, kişinin haksız saldırı karşısında meşru hakkını savunmasıdır.

DERSİN ÖZÜ

Meşru müdafaa'nın amacı saldırganı öldürmek veya ondan intikam almak değildir. Amaç, kişinin kendisine yönelen haksız saldırıyı durdurması ve canını yahut malını korumasıdır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Saldırıyı durdurmak için kendimi savunurum; fakat öldürmeyi amaç edinmem ve savunmanın gerektirdiği sınırı aşmam.”

Kendini korusun → saldırıyı defet → öldürmeyi amaçlama → tehlike bitince dur.

48. METİN

SAVUNURKEN ÖLDÜRÜLENİN HÜKMÜ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

فإن مات على يديه في دفعه عن نفسه في المعركة الله المقتول
وإن قتل هذا في تلك الحال وهو يدفع عن نفسه وماله رجوت له الشهادة
كما جاء في الأحاديث

TERCÜME

“Eğer kendisini savunurken saldırgan onun eliyle ölürse, Allah o öldürüleni uzak etsin. Şayet bu kişi, kendisini ve malını savunduğu sırada öldürülürse, hadislerde geldiği üzere onun için şehitlik umarım.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, önceki metinde İmam Ahmed bize “öldürmeyi amaçlama” ölçüsünü öğretmişti. Şimdi ise bütün gayretine rağmen saldırıyı başka şekilde durduramayan kişinin karşılaşılabileceği sonucu anlatıyor. Buradaki temel mesele yine aynıdır: Amaç öldürmek değil, saldırıyı defetmektir. Şerhler de bu kısmı önceki cümlelerle birlikte bu çerçevede açıklamaktadır.

Bu nedenle metindeki “saldırgan onun eliyle ölürse” ifadesini önceki cümleden koparmamak gerekir. İmam Ahmed önce kişinin öldürmemeye gayret etmesini söylüyor; ardından saldırıyı defetme sırasında buna rağmen ölüm gerçekleşebilecek durumu zikrediyor. Böylece savunma ile kasten öldürme birbirinden ayrılıyor.

Peki savunma yapan kişi öldürülürse? İmam Ahmed, “onun için şehitlik umarım” diyor. Çünkü Resûlullah ﷺ haksız yere malı alınmak istenen kişinin kendisini savunabileceğini ve bu sırada öldürülürse şehit olduğunu bildirmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken ifade “umarım” sözüdür. İmam Ahmed, belirli bir kişi hakkında kesin biçimde hüküm vermek yerine, sahih hadiste bildirilen genel fazilete dayanarak bu umudu ifade eder.

DELİL

Bir adam Resûlullah'a ﷺ, malını almak isteyen kimseyi sordu. Konuşmanın sonunda:

“Ya beni öldürürse?” dedi. Resûlullah ﷺ: “Sen şehitsin.” buyurdu.

Adam: “Ya ben onu öldürürsem?” dedi. Resûlullah ﷺ: “O ateştedir.” buyurdu.

(Müslim, 140)

DERSİN ÖZÜ

Meşru müdafaada maksat öldürmek değildir. Kişi saldırıyı defetmeye çalışır; kendisini ve malını savunurken öldürülürse onun hakkında hadislerde bildirilen şehitlik fazileti umulur.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Saldırıyı başlatmam; öldürmeyi amaçlamam. Haksız saldırıyı gerektiği ölçüde defeder, sınırı aşmam.”

Savun → öldürmeyi amaçlama → sınırı aşma → saldırı bitince dur.

49. METİN

SALDIRIYI DEFETMEK,
ÖLDÜRMEK DEĞİLDİR

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

و جميع الآثار في هذا إنما أمر بقتاله ولم يؤمر بقتله ولا اتباعه
ولا يجهز عليه إن صرع أو كان جريحاً

TERCÜME

“Bu konudaki bütün rivayetlerde, onunla mücadele edilmesi emredilmiş; öldürülmesi veya peşinden gidilmesi emredilmemiştir. Yere düşürülmüş veya yaralanmışsa işi bitirilmez.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metinlerde öğrettiği ölçüyü daha açık hâle getiriyor: “Onunla mücadele et” demek, “onu öldür” demek değildir. Buradaki mücadeleden maksat saldırıyı defetmek, yani kişiye yönelen tehlikeyi uzaklaştırmaktır.

Saldırgan kaçarsa peşinden gidilmez. Savunurken öldürmek amaçlanmaz. Saldırgan yere düşmüş veya yaralanmış ve artık tehlike oluşturmuyorsa ona zarar vermeye devam edilmez.

Çünkü savunmanın meşru olmasının sebebi devam eden saldırıdır. Saldırı sona erdiğinde savunma hakkı şahsî cezalandırma yetkisine dönüşmez.

Müslümanın amacı intikam değildir: Tehlikeyi ortadan kaldırır; tehlike ortadan kalkınca durur. Suçlunun cezalandırılması yetkili makama bırakılır.

DELİL

Bir adam Resûlullah'a ﷺ: “Benimle savaşırsa?” diye sordu.

Resûlullah ﷺ: “Sen de onunla mücadele et.” buyurdu.

Adam: “Ya ben onu öldürürsem?” dedi.

Resûlullah ﷺ: “O ateştedir.” buyurdu.

(Müslim, 140)

DERSİN ÖZÜ

Meşru müdafaanın amacı saldırıyı öldürmek değil, saldırıyı durdurmaktır. Saldırgan artık tehlike oluşturmuyorsa savunma gerekçesiyle ona zarar vermeye devam edilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Kendimi savunurum; fakat savunmayı intikama çevirmem. Tehlike sona erdiğinde ben de dururum.”

Saldırıyı defet → öldürmeyi amaçlama → etkisiz hâle gelince dur → intikam alma.

50. METİN

ESİR ALINAN SALDIRGANIN HÜKMÜ

ASIL METİN

وإن أخذه أسيراً فليس له أن يقتله ولا يقيم عليه الحد ولكن يرفع أمره إلى من ولاه الله فيحكم فيه

TERCÜME

"Eğer onu esir olarak yakalarsa, onu öldürme ve ona hadd uygulama hakkı

KISA ŞERH

Kardeşlerim, önceki metinlerde kişi saldırı anında canını ve malını savunabiliyordu. Fakat tehlike sona erip saldırgan yakalandığında durum değişir. Artık şahsî savunma ile ceza verme birbirinden ayrılır. İmam Ahmed, ferdin kendi başına öldürme veya hadd uygulama yetkisi bulunmadığını açıkça bildirir. Mesele yetkili makama götürülür. Böylece öfke, intikam ve şahsî cezalandırmanın önü kapatılır; hüküm yetkili yargıya bırakılır.

DELİL

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun." (Mâide, 5/8)

DERSİN ÖZÜ

Savunma zararı defetmek içindir; tehlike sona erdiğinde şahsî cezalandırma yapılamaz. Hüküm yetkili makama bırakılır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

Kendimi savunurum; fakat yakaladığım kimseye kendi başıma ceza vermem. Yetki sınırları korur, işi ehline bırakırım.

51. METİN

BELİRLİ BİR MÜSLÜMANA
CENNET VEYA CEHENNEM HÜKMÜ VERMEMEK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ولا نشهد على أحد من أهل القبلة بعمل يعمله بجنة ولا نار

TERCÜME

“Ehl-i kableden hiçbir kimse hakkında yaptığı bir amelden dolayı cennetle de cehennemle de şahitlik etmeyiz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada çok önemli bir akaid ilkesini ortaya koyuyor. Ehl-i kableden olan bir Müslüman hakkında, yalnızca dünyadaki bazı amellerine bakarak kesin olarak “cennete gidecektir” veya “cehenneme gidecektir” demeyiz.

Çünkü insanların son hâlini yalnızca Allah bilir. Bir kimse uzun süre ibadet etmiş olsa bile sonu nasıl olur bilemeyiz. Aynı şekilde büyük günah işlemiş bir Müslüman için de umutsuzluğa düşüp onu kesin olarak cehenneme hükmetmeyiz. Meseleyi Allah’a bırakırız.

Selef âlimleri, bu ilkeyi ayet ve hadislerle açıklar: Allah, kullarının kalplerini en iyi bilendir. Bizim vazifemiz insanların âhiret hükmünü vermek değil, hakka davet etmek, nasihat etmek ve kendimiz için endişe etmektir.

Bu ilke, hem insanlara karşı adaletli olmayı hem de tekfir ve tefritte aşırıktan uzak durmayı öğretir. Mümin, insanlar hakkında hüküm vermek yerine kendi hâline bakmalı, Allah’tan hüsnü hatimeyi istemelidir.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Siz, kimsenin iman edeceğini bilemezsiniz.”

(Yûnus, 10/99)

Bir başka ayette:

“Allah, kalplerin içindekini daha iyi bilir.”

(Âl-i İmrân, 3/119)

Resûlullah ﷺ de şöyle buyurmuştur:

“Bir kimsenin kalbini yarıp içine bakmadığınız sürece, hiçbiriniz kimsenin cennetlik veya cehennemlik olduğuna kesin olarak hükmetmesin.”

(Müslim, 2996)

DERSİN ÖZÜ

Mümin, ehl-i kableden olan bir kimse hakkında kesin cennet veya cehennem hükmü vermez. İnsanların âhiret hükmü Allah’a aittir. Bizim vazifemiz nasihat etmek ve kendi hâlimizden endişe etmektir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İnsanlar hakkında hüküm vermem; kendi hâlime bakarım. Kimseyi umutsuzluğa sürüklemem; rahmetten de güvenceye almam.”

Hakka davet et → adaletli ol → hükmü Allah’a bırak → kendi âhiretini düşün.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

52. METİN

SALİH İÇİN ÜMİT,
GÜNAHKÂR İÇİN KORKU

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

نرجو للمصالح ونخاف عليه ونخاف على المسيء المذنب ونرجو له رحمة الله

TERCÜME

“Salih kimse için ümit eder, fakat onun hakkında da korkarız.
Kötülük işleyen günahkâr hakkında korkar, fakat onun için Allah'ın
rahmetini de ümit ederiz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet'in çok önemli bir dengesini öğretiyor:
Ümit ile korku birlikte yürür.

Salih bir Müslümanın güzel amellerini gördüğümüzde onun için hayır ve Allah'ın mükâfatını
ümit ederiz; fakat “Artık kesin kurtuldu” demeyiz. Çünkü insanın son hâlinin nasıl olacağını
Allah bilir.

Aynı şekilde günaha düşmüş bir Müslümanı gördüğümüzde günahını küçümsemeyiz.
Günahın azabından korkarız; fakat Allah'ın rahmetinden de ümidimizi kesmeyiz. Günah işleyen
her Müslümanı cehennemlik ilan etmek, İmam Ahmed'in burada öğrettiği ölçü değildir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Salih amel güvence vermez; günah da Allah'ın rahmetinden
ümit kesmeye sebep olmaz. Salih kişi amelinin kabul edilmemesinden korkar ve Rabbinden
kabulünü ister. Günahkâr ise günahından korkar, fakat tevbe kapısının açık olduğunu bilir.

Böylece Müslümanın kalbinde iki kanat bulunur: havf ve recâ — korku ve ümit.
Ne ameline güvenerek kendisini garanti altında görür ne de günahı sebebiyle Allah'ın
rahmetinden ümidini keser.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Rablerine döneceklerinden dolayı kalpleri ürpererek verdiklerini verenler...”

(Mü'minûn, 23/60)

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları bağışlar.”

(Zümer, 39/53)

DERSİN ÖZÜ

Salih kimse için hayır ümit edilir fakat ona kesin kurtuluş garantisi verilmez.
Günahkâr için azaptan korkulur fakat Allah'ın rahmetinden ümit kesilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“İbadetime güvenmem; Rabbimin rahmetini umarım.

Günahımı küçümsemem; fakat Allah'ın rahmetinden de ümidimi kesmem.”

Salih amel → ümit et ama emin olma → günah → kork ama ümitsiz olma → korku ile ümit arasında yürü.

53. METİN

TEVBE EDEREK
ALLAH'A KAVUŞAN KİMSE

EHL-İ SÜNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ومن لقي الله بذنب يجب له به النار تائباً غير مصر عليه
فإن الله يتوب عليه ويقبل التوبة عن عباده ويعفو عن السيئات

TERCÜME

“Kim cehennem azabını gerektiren bir günahla Allah’a kavuşur; fakat o günahı tevbe etmiş ve onda ısrar etmemiş olursa, şüphesiz Allah onun tevbesini kabul eder. Allah kullarının tevbesini kabul eder ve kötülükleri bağışlar.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metinde öğrettiği rahmet ümidinin önemli bir sebebini açıklıyor: Tevbe kapısı açıktır. İnsan büyük bir günaha düşmüş olabilir. Fakat günahın büyüklüğü, samimi tevbenin önünü kapatmaz. Kul günahından vazgeçer, yaptığına pişman olur ve Allah’a yönelirse Allah’ın rahmetinden ümit eder. Burada önemli olan, günahı savunarak ve onda ısrar ederek devam etmek değil; günahı Allah’a dönmektir. Ehl-i Sünnet, insanı yalnızca geçmişindeki günahıyla tanımlamaz. Tevbe, kul ile günah arasındaki durumu değiştirir. Dün büyük bir günaha düşmüş olan kimse bugün samimiyetle Rabbine dönmüş olabilir. Bu sebeple tevbe eden bir kimsenin eski günahını sürekli önüne koymak doğru değildir. İmam Ahmed’in “günahında ısrar etmeden” ifadesi de dikkat çekicidir. Gerçek tevbe, yalnızca dille “tevbe ettim” demek değildir; kulun günahından dönmesini gerektirir. İnsan tekrar düşebilir; fakat günahı meşru görüp üzerinde kararlılıkla devam etmek ile günaha yenilip tekrar tevbe etmek aynı değildir.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“O, kullarından tevbeyi kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir.”
(Şûrâ, 42/25)

Yine şöyle buyurur:

“Ey kendilerine karşı aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin.
Şüphesiz Allah bütün günahları bağışlar.”
(Zümer, 39/53)

DERSİN ÖZÜ

Günah ne kadar büyük olursa olsun, kul samimiyetle Allah’a tevbe edip günahında ısrar etmezse Allah’ın bağışlamasını ümit eder. Tevbe kapısı ölüm gelinceye kadar açıktır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günahımı küçümsemem; fakat günahım sebebiyle Allah’ın rahmetinden de ümidimi kesmem.
Düşüğümde Rabbime döner ve günahımda ısrar etmem.”

Günahı fark et → pişman ol → terk et → Allah’a dön → rahmetinden ümit kesme.

DÜNYADA UYGULANAN HADDİN KEFARET OLMASI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

من لقيه وقد أقيم عليه حد ذلك الذنب في الدنيا فهو كفارته
كما جاء في الخبر عن رسول الله ﷺ

TERCÜME

“Kim Allah’a, o günahın haddi dünyada kendisine uygulanmış olarak kavuşursa, Resûlullah’tan ﷺ gelen haberde bildirildiği üzere bu onun için kefarettir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada günahkâr Müslüman hakkında önemli bir esası ortaya koyuyor. Şer’î ceza (had), yetkili makam tarafından dünyada uygulanmışsa bu, ilgili günah için kişinin âhirette cezalandırılmamasına vesile olur. İmam Ahmed bunu kendi görüşü olarak değil, Resûlullah’tan ﷺ gelen habere dayanarak ifade etmektedir.

“Kefaret” demek, o günahın dünyada alınan ceza ile temizlenmesi, kişinin aynı günah sebebiyle âhirette tekrar cezalandırılmaması demektir. Bu, Allah’ın kuluna bir rahmetidir.

Unutmayalım ki hadleri fertler kendi başlarına uygulayamazlar. İmam Ahmed daha önce açıkça, saldırgan ele geçirilse bile kişinin ona had uygulama yetkisi olmadığını, meseleyi yetkili makama götürmesi gerektiğini söylemiştir. Dolayısıyla bu metin, şahıslara ceza uygulama yetkisi veren bir ifade değildir.

Böylece bütünlük ortaya çıkıyor: Günahkâr tevbe ederse Allah tevbesini kabul eder; hakkında meşru şekilde had uygulanmışsa bu onun için kefarettir. Her durumda hüküm Allah’a aittir.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kim bunlardan birini işler de dünyada onun cezasına uğrarsa, bu onun için kefarettir.”

(Buhârî, 18; Müslim, 1709)

Bu hadis, İmam Ahmed’in metindeki “Resûlullah’tan ﷺ gelen haberde olduğu üzere” ifadesinin dayandığı temel delildir.

DERSİN ÖZÜ

Bir Müslümana işlediği günah sebebiyle yetkili makam tarafından dünyada şer’î had uygulanmışsa, sahih hadiste bildirildiği üzere bu ceza o günah için kefarettir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günahı hafife almam; fakat Allah’ın rahmetini de daraltmam.

Şer’î cezaları şahısların değil, yetkili makamın uygulayacağını bilirim.”

Günahı küçümseme → tevbe et → şahsî ceza uygulama → Allah’ın rahmetinden ümit kesme.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

55. METİN

TEVBE ETMEDEN GÜNAH ÜZERE
ÖLENİN DURUMU

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ومن لقيه مصرا غير تائب من الذنوب التي استوجب بها العقوبة
فأمره إلى الله إن شاء عذبه وإن شاء غفر له

TERCÜME

“Kim cezayı hak ettiren günahlardan tevbe etmeden ve onlarda ısrar ederek Allah’a kavuşursa, onun işi Allah’a kalmıştır: Allah dilerse ona azap eder, dilerse onu bağışlar.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada büyük günah işleyen Müslüman hakkında önemli bir ölçü ortaya koyuyor. Bir Müslüman günah işlemiş ve tevbe etmeden ölmüş olabilir. Fakat günahı, kişiyi İslâm’dan çıkaran küfür veya şirk seviyesinde değilse, sırf o günah sebebiyle onun kesin olarak cehennemlik olduğuna hükmedilmez.

İmam Ahmed çok açık söylüyor: “Onun işi Allah’a kalmıştır.” Allah dilerse adaletiyle günahı sebebiyle cezalandırır; dilerse rahmetiyle bağışlar. Bu, Ehl-i Sünnet’in büyük günah sahibini sırf günahı sebebiyle tekfir eden Hâricî anlayıştan ayrıldığı temel meselelerden biridir.

Fakat burada iki önemli noktayı unutmamalıyız: Birincisi, “Allah dilerse bağışlar” demek, günah önemsizdir demek değildir. Günahkâr Allah’ın azabıyla karşı karşıyadır. İkincisi, biz kimse için kesin cennet veya cehennem hükmü vermeyiz; hüküm yalnızca Allah’a aittir.

Dolayısıyla Ehl-i Sünnet’in yolu, ne günahkârı tekfir etmek ne de günahı hafife almaktır. Mümin, hem Allah’ın azabından korkar hem de O’nun rahmetinden ümit eder.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz.
Bunun dışındakileri ise dilediği kimse için bağışlar.”

(Nisâ, 4/48)

Bu ayet, şirk dışında kalan günahların Allah’ın dilemesi altında olduğuna dair bu bahsin temel delillerindendir.

DERSİN ÖZÜ

Tevhid üzere ölen fakat tevbe etmediği günahları bulunan bir Müslüman hakkında kesin cehennem hükmü verilmez. Şirk ve küfür dışındaki günahları Allah dilerse cezalandırır, dilerse bağışlar.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günahı küçümsemem; günahkâr Müslümanı da sırf günahı sebebiyle hemen tekfir etmem.
Allah’ın azabından korkar, rahmetinden ümit ederim.”

Günahı küçümseme → tekfirden acele etme → Allah’ın azabından kork → Allah’ın rahmetinden ümit kesme.

56. METİN

KÜFÜR ÜZERE
ÖLMENİN HÜKMÜ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ومن لقيه وهو كافر عذبه ولم يغفر له

TERCÜME

“Kim Allah’a kâfir olarak kavuşursa, Allah ona azap eder ve onu bağışlamaz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada önceki metinle çok önemli bir ayrım yapıyor. Bir önceki derste, tevhid üzere ölen fakat bağışlanmamış günahları bulunan Müslümanın Allah’ın dilemesi altında olduğunu öğrendik. Allah dilerse onu bağışlar, dilerse günahı sebebiyle cezalandırır.

Fakat burada mesele farklıdır. İmam Ahmed, Allah’a küfür üzere kavuşan kimsenin durumundan söz ediyor. Yani kişi küfürden tevbe etmeden ve İslâm’a dönmeden bu hâl üzere ölmüştür. Kur’an, Allah’a şirk koşarak ölen kimsenin bağışlanmayacağını açıkça bildirir. Şerhler de İmam Ahmed’in bu cümlesini, önceki “Allah’ın dilemesi altındadır” hükmünün istisnası olarak açıklar.

Şimdi önemli bir ölçü öğrenelim: **Her günah küfür değildir.** Büyük günah işleyen Müslüman ile küfür üzere ölen kimsenin âhiret hükmü birbirine karıştırılmaz. Günahkâr Müslüman hakkında Allah’ın dilemesi söz konusuyken, küfür üzere ölüm hakkında naslarda farklı hüküm bildirilmiştir.

Ayrıca bu metin, belirli bir Müslümanı kolayca “kâfir” ilan etmek için kullanılmaz. İmam Ahmed burada küfrün hükmünü açıklıyor. Muayyen bir kişi hakkında küfür hükmünün uygulanması ise ayrıca fiilin mahiyetini, delilin ulaşmasını ve ilgili şart ve engelleri ele alan başka bir bahistir.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz.
Bunun dışındakileri ise dilediği kimse için bağışlar.”

(Nisâ, 4/48)

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Kim Allah’a ortak koşarsa, Allah ona cenneti haram kılmıştır;
onun varacağı yer ateştir.”

(Mâide, 5/72)

DERSİN ÖZÜ

Günah üzere ölen Müslüman ile küfür üzere ölen kimsenin hükmü aynı değildir.
Tevhid üzere ölen günahkâr Allah’ın dilemesi altındadır; küfür üzere ölen hakkında ise naslarda bağışlanmama hükmü bildirilmiştir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günah ile küfrü birbirine karıştırmam.

Her günah işleyeni tekfir etmem; fakat küfür ve şirkin tehlikesini de küçümsemem.”

Tevhidi koru → küfürden sakın → günah ile küfrü ayır → tekfirden acele etme → Allah’a tevhid üzere kavuş.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

MUHSAN ZÂNİ HAKKINDA RECM HÜKMÜ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والرجم حق على من زنا وقد أحصن إذا اعترف أو قامت عليه بينة
فقد رجم رسول الله ﷺ وقد رجمت الأئمة الراشدون

TERCÜME

“Evlenip zifafa girmiş (muhsan) kimse zina ederse, itiraf etmesi veya aleyhinde delilin sabit olması hâlinde recm haktır. Resûlullah ﷺ recmetmiş, râşid imamlar da recmetmişlerdir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Sünnet’le sabit olan şer’î bir hükmün kabul edilmesi esasını öğretiyor. “Muhsan” denildiğinde, sahih bir nikâhla evlenmiş ve evlilik hayatı yaşamış kimse kastedilir. Metinde hükmün keyfî biçimde uygulanmasından değil, suçun itiraf veya şer’î delille sabit olması durumundan söz edilmektedir.

Peki İmam Ahmed neden bunu akîde ve sünnet esaslarını anlattığı bir risalede zikrediyor? Çünkü burada yalnız bir fıkıh meselesi anlatılmıyor. Aynı zamanda Resûlullah’tan ﷺ sahih olarak gelen Sünnet’in dinî delil oluşu vurgulanıyor. Nitekim Resûlullah’ın ﷺ recm uyguladığına dair rivayetler sahih hadislerde yer almış, hüküm sahabe döneminde de uygulanmıştır.

Burada daha önce öğrendiğimiz önemli sınır da koruyoruz: Hadleri uygulamak fertlerin işi değildir. Bir Müslüman, başka bir kişiye kendi kararıyla had uygulayamaz. İmam Ahmed’in önceki metinlerinde de kişinin yakaladığı suçluya kendisinin had uygulamayacağı, meseleyi yetkili makama götüreceği açıkça belirtilmişti.

Dolayısıyla bu metinden alınacak temel menhec dersi şudur: Sahih Sünnet, kişisel akıl veya çağın anlayışı sebebiyle reddedilmez. Bir hükmün uygulanma şartları ise fıkıhın ve yetkili yargının konusudur.

DELİL

Ömer b. Hattâb رضي الله عنه şöyle bildirmiştir:

“Resûlullah ﷺ recmetti; biz de ondan sonra recmettik.”

(Buhârî, 6829; Müslim, 1691)

Bu hadis, recm hükmünün Resûlullah ﷺ tarafından uygulandığını ve onun ardından da devam ettiğini açıkça belirtmektedir.

DERSİN ÖZÜ

Sahih Sünnet’le sabit olan bir hüküm, Kur’an’da aynı ayrıntıyla ayrıca zikredilmediği gerekçesiyle reddedilmez. Resûlullah’ın ﷺ sahih Sünnet’i dinî delildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Resûlullah’tan ﷺ sahih olarak gelen hükmü kabul ederim; fakat şer’î cezaları kendi başıma uygulamaya kalkmam. Hükmü kabul etmek başka, onu uygulama yetkisine sahip olmak başkadır.”

Sahih delili öğren → Sünnet’i kabul et → şartlarını doğru anla → şahsî cezalandırmaya kalkışma → yetki sınırını koru.

SAHÂBEYE DİL UZATMAMAK VE KALBİ SELİM TUTMAK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وَمِنْ انْتَقَصَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَوْ أَبْغَضَهُ لِحَدِّثٍ مِنْهُ أَوْ ذَكَرَ مَسَاوِيَهُ كَانَ مُبْتَدِعًا حَتَّى يَتَرَحَّمَهُ عَلَيْهِمْ جَمِيعًا وَيَكُونُ قَلْبُهُ لَهُمْ سَلِيمًا

TERCÜME

“Kim Resûlullah'ın ﷺ ashabından herhangi birini küçümser, ondan meydana gelen bir olay sebebiyle ona buğzeder veya onun kusurlarını anarsa; bütün sahâbeye rahmet dilemedikçe ve kalbi onlara karşı selim olmadıkça bid'at üzere olur.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada Ehl-i Sünnet'in sahâbe konusundaki temel ölçüsünü öğretiyor. Sahâbe masum değildir; aralarında içtihadî ihtilaflar ve bazı hadiseler meydana gelmiştir. Fakat bunlar, Resûlullah'ın ﷺ ashabını küçümsemeyi, onlara kin beslemeyi ve kusurlarını insanların önünde dinî bir meşguliyet hâline getirmeyi meşru kılmaz.

Peki neden? Çünkü onlar Resûlullah'ı ﷺ görmüş, ona iman etmiş, vahyin inişine şahit olmuş ve dini sonraki nesillere taşımış ilk nesildir. Kur'an da muhacir ve ensardan ilk öne geçenlerden Allah'ın razı olduğunu bildirmiştir.

İmam Ahmed'in cümlesinin sonu özellikle önemlidir: “Kalbi onlara karşı selim olmak.” Mesele yalnızca sahâbe hakkında kötü söz söylememek değildir. Müslümanın kalbinde de onlara karşı kin ve düşmanlık taşımaması; onlar için rahmet ve mağfiret dilemesi gerekir.

Bu ölçü, sahâbenin tarihî olaylarını ilmî biçimde incelemeye engel değildir. Fakat ilmî inceleme başka, sahâbeyi itibarsızlaştırmak ve onların kusurlarını yaymayı bir menhec hâline getirmek başkadır. İmam Ahmed'in reddettiği tavrı ikincisidir.

DELİL

Allah Teâlâ, sahâbeden sonra gelen müminlerin duasını şöyle bildirir:

“Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla.
Kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma.”

(Haşr, 59/10)

Yine Allah Teâlâ ilk muhacir ve ensar hakkında:

“Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır.”

(Tevbe, 9/100)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet, sahâbeyi masum kabul etmez; fakat onları küçümsemeyi, onlara buğzetmeyi ve kusurlarını yaymayı dinî bir yöntem hâline getirmez. Onlara rahmet diler ve kalbini onlara karşı selim tutar.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Sahâbeyi ilâhlaştırmam, masum da saymam; fakat Allah'ın ve Resûlü'nün ﷺ övdüğü bu ilk nesle dil uzatmam. Onlar için rahmet diler, kalbimi onlara karşı kin ve düşmanlıktan korurum.”

Sahâbenin faziletini bil → hataları üzerinden düşmanlık üretme → dilini koru → rahmet dile → kalbini selim tut.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğumuz için
teşekkür ederim.

İTİKADÎ NİFAK İSLÂM'I GÖSTERİP KÜFRÜ GİZLEMEK

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والنفاق هو الكفر أن يكفر بالله ويعبد غيره ويظهر الإسلام في العلانية
مثل المنافقين الذين كانوا على عهد رسول الله ﷺ

TERCÜME

“Nifak, küfürdür: Kişinin Allah'ı inkâr etmesi, başkasına kulluk etmesi ve dışarıya karşı İslâm'ı göstermesidir. Resûlullah ﷺ dönemindeki münafıklar gibi.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada itikadî nifakı, yani insanı İslâm'dan çıkaran büyük nifakı tarif ediyor. Böyle bir kimse dışarıdan Müslüman görünür; fakat kalbinde küfrü gizler. Bu sebeple nifakın bu çeşidi yalnızca kötü ahlâk veya günah değildir; imanın aslını ortadan kaldıran küfürdür.

Peki neden bu ayrımı önemlidir? Çünkü hadislerde “münafığın alâmetleri” diye bildirilen yalan söylemek, emanete ihanet etmek ve sözünde durmamak gibi davranışlar da vardır. Bunlara sahip olan herkesin otomatik olarak İslâm'dan çıktığı söylenmez. İmam Ahmed'in hemen sonraki metinde bu hadisleri ayrıca ele alması da bu ayrımı anlamamız açısından önemlidir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: İtikadî nifak başka, amelî nifak özellikleri başkadır. Birincisi kalpte küfrü gizleyip dışarıda İslâm göstermektir; ikincisi ise münafıklara benzeyen günah ve kötü özelliklerin Müslümanda bulunmasıdır. Bu ikisini birbirine karıştırırsak her nifak vasfından doğrudan büyük küfür sonucu çıkarabiliriz.

Ayrıca kalplerin içini Allah bilir. Bu metin bize nifakın tarifini öğretir; insanların gizli inançları hakkında delilsiz hüküm verme yetkisi vermez.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“İnsanlardan bazıları, ‘Allah’a ve âhiret gününe iman ettik’ derler;
hâlbuki onlar iman etmiş değillerdir.”

(Bakara, 2/8)

Yine Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Şüphesiz münafıklar ateşin en aşağı tabakasıdır.”

(Nisâ, 4/145)

DERSİN ÖZÜ

İtikadî nifak; kalpte küfrü gizleyip dışarıya karşı İslâm'ı göstermektir.
Bu, amelî nifak özelliklerinden farklıdır ve ikisi birbirine karıştırılmamalıdır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Nifak kavramını delilsiz kullanmam. İtikadî nifak ile amelî nifak özelliklerini birbirinden ayırır,
insanların kalplerindeki gizli inançlar hakkında zanla hüküm vermem.”

İtikadî nifakı tanı → amelî nifaktan ayır → kavramları karıştırma → kalpler hakkında zanla hüküm verme → imanını koru.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

60. METİN

AMELÎ NİFAK ALÂMETLERİ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وقوله ﷺ ثلاث من كن فيه فهو منافق هذا على التغليظ
نرويها كما جاءت ولا نفسرها

TERCÜME

“Resûlullah'ın ﷺ, ‘Üç özellik kimde bulunursa o münafıktır’ sözü ağır bir sakındırma ifade eder. Bu rivayetleri geldiği gibi nakleder, onları başka anlamlara çekerek te’vil etmeyiz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed bir önceki metinde itikadî nifakı anlattı: Kişinin kalbinde küfrü gizleyip dışarıya Müslüman görünmesi. Şimdi ise hadislerde geçen nifak alâmetlerine dikkat çekiyor.

Resûlullah ﷺ, münafığın alâmetleri arasında konuştuğunda yalan söylemesini, söz verdiğinde sözünden dönmesini ve kendisine emanet edildiğinde ihanet etmesini zikretmiştir. Bunlar çok ağır günahlardır. İmam Ahmed'in “bu, ağır bir sakındırma” demesi, hadislerdeki tehdidin hafife alınmaması gerektiğini gösterir.

Fakat önemli ayrımı koruyalım: Bir Müslümanda bu kötü özelliklerden birinin bulunması, onun otomatik olarak kalbinde küfür gizleyen itikadî münafık olduğu anlamına gelmez. Kendisinde nifaktan bir özellik bulunmuş olur ve bundan tevbe etmesi gerekir.

İmam Ahmed'in “geldiği gibi naklederiz” sözü de bize bir menhac öğretiyor: Sahih hadislerdeki ağır uyarıları etkisiz hâle getirecek yorumlarla boşaltmayız. Bununla beraber farklı nasları birlikte değerlendirir, amelî nifak ile itikadî nifakı birbirine karıştırmayız.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler,
söz verdiğinde sözünden döner, kendisine emanet edildiğinde ihanet eder.”

(Buhârî, 33; Müslim, 59)

DERSİN ÖZÜ

Yalan, sözünde durmamak ve emanete ihanet etmek nifak özelliklerindendir.
Bunlar hafife alınmaz; fakat bu özelliklerden birinin bulunmasıyla Müslüman hakkında doğrudan itikadî nifak ve küfür hükmü verilmez.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Nifak alâmetlerini başkalarını etiketlemek için değil, önce kendi nefsimi düzeltmek için öğrenirim.
Yalandan, emanete ihanetten ve sözümü bozmaktan sakınırım.”

Doğru konuş → sözünü koru → emanete riayet et → nifak özelliklerinden sakın → kendini muhasebe et.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

61. METİN

MÜSLÜMANIN MÜSLÜMANLA
SAVAŞMASININ AĞIRLIĞI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وقوله ﷺ لا ترجعوا بعدي كفارا ضلالا يضرب بعضكم رقاب بعض

TERCÜME

“Resûlullah'ın ﷺ şu sözü de böyledir:

‘Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kâfirler/sapmışlar hâline dönmeyin.’”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada çok ağır bir nebevî uyarıyı naklediyor. Resûlullah ﷺ, Müslümanların birbirlerine silah çekip birbirlerini öldürmelerinin ne kadar büyük bir günah olduğunu göstermek için “küfür” lafızıyla ağır bir tehditte bulunmuştur. İmam Ahmed'in bu ve devamındaki hadisleri aynı başlık altında zikretmesi, bu ifadelerin ağırlığını korumak istediğini gösterir.

Peki burada her Müslümanla savaşan kişinin doğrudan İslâm'dan çıktığı mı söyleniyor? Hayır. Şerhlerde, bu bağlamdaki “küfür” ifadesinin büyük küfür ile otomatik olarak eşitlenemeyeceği özellikle açıklanmıştır. Çünkü Kur'an, birbirleriyle savaşan iki topluluğu yine de “müminler” diye isimlendirmiştir.

Şimdi önemli ölçüyü öğrenelim: Bir amelin naslarda “küfür” diye adlandırılması ile o ameli yapan belirli kişinin mutlaka dinden çıktığına hükmetmek aynı şey değildir. Lafızlar diğer naslarla beraber anlaşılır. Böylece ne hadisin tehdidini hafifletiriz ne de delilin göstermediği yerde tekfirden acele ederiz.

İmam Ahmed'in yöntemi budur: Hadisi geldiği gibi kabul etmek, tehdidin ağırlığını korumak ve nasları birbirine vurdurmamaktır. Nitekim hemen ardından aynı mahiyette başka hadisleri de sıralamaktadır.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Eğer müminlerden iki grup birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltin.”

(Hucurât, 49/9)

Ayet, savaşmalarına rağmen iki grubu “müminler” diye isimlendirmektedir.

DERSİN ÖZÜ

Müslümanın Müslümana silah çekmesi ve onu öldürmesi son derece ağır bir günahtır.

Fakat naslardaki ağır “küfür” ifadelerinden hareketle her faili doğrudan İslâm'dan çıkmış saymak doğru değildir.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Hadisin tehdidini hafife almam; fakat tekfirden de acele etmem.

Müslümanın kanını, canını ve kardeşlik hukukunu korurum.”

Müslümanın kanını haram bil → çatışmadan sakın → tehdidi hafife alma → tekfirden acele etme → nasları birlikte anla.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

MÜSLÜMANA SÖVMEK FISK, ONUNLA SAVAŞMAK KÜFÜRDÜR

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

وقوله ﷺ إذا التقى المسلمان بسيفيهما فالقاتل والمقتول في النار وقوله سباب المسلم فسوق وقتاله كفر وقوله من قال لأخيه يا كافر فقد باء بها أحدهما وقوله كفر بالله تبرؤ من نسب وإن دق ونحو هذه الأحاديث مما قد صح وحفظ فإننا نسلم له وإن لم نعلم تفسيرها ولا نتكلم فيها ولا نجادل فيها ولا نفسر هذه الأحاديث إلا مثل ما جاءت ولا نردها إلا بأحق منها

TERCÜME

“Resûlullah'ın ﷺ şu sözleri de böyledir: ‘İki Müslüman kılıçlarıyla karşılaştığında öldüren de öldürülen de atəstedir.’ ‘Müslümana sövmek fisktır, onunla savaşmak küfürdür.’ ‘Kim kardeşine: Ey kâfir! derse, bu söz ikisinden birine döner.’ ‘Soy bağı ince de olsa ondan uzak olduğunu söylemek Allah'a karşı küfürdür.’ Bunlar ve sahih olarak sabit olup muhafaza edilen benzeri hadisleri teslimiyetle kabul ederiz. Tefsirini bilmesek dahi onlar hakkında söz söylemez, tartışmayız. Bu hadisleri geldiklerinden başka şekilde açıklamayız ve onları ancak kendilerinden daha güçlü bir delille değerlendiririz.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, burada İmam Ahmed tek bir hadis değil, aynı usûlü öğreten birkaç ağır tehdit hadisini peş peşe zikrediyor. Ortak nokta şudur: Sünnet bazı büyük günahlar hakkında “küfür”, “fisk” ve “ateş” gibi son derece ağır ifadeler kullanmıştır. Müslüman bu ifadeleri hafifletmez ve Resûlullah'ın ﷺ sözünü etkisiz hâle getirmez.

Fakat burada çok önemli bir ölçü var: Her “küfür” lafzından otomatik olarak İslâm'dan çıkaran büyük küfür sonucu çıkarılmaz. Meselâ “Müslümana sövmek fisktır, onunla savaşmak küfürdür” hadisi, Müslüman kanına saldıranın büyüklüğünü gösterir. Kur'an ise birbirleriyle savaşan iki grubu yine “müminler” diye isimlendirmiştir. Bu sebeple bütün naslar beraber anlaşılır.

“Ey kâfir!” hadisi de dilimizi korumamız gerektiğini öğretir. Bir Müslümanı delisiz ve gelişigüzel tekfir etmek sıradan bir söz değildir. Tekfir, öfke anında kullanılan bir hakaret kelimesi hâline getirilemez.

İmam Ahmed'in metnin sonunda öğrettiği menhec ise çok değerlidir: Sahih hadisi kabul ederiz; anlamadığımız için reddetmeyiz. Aynı zamanda tek bir lafzı diğer naslardan koparıp kendi istediğimiz hükme de çevirmeyiz. Teslimiyet ile ilmi anlayış birlikte yürür.

DELİL

Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Müslümana sövmek fisktır; onunla savaşmak küfürdür.”

(Buhârî, 48; Müslim, 64)

Yine şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse kardeşine ‘Ey kâfir!’ derse, bu söz ikisinden birine döner.”

(Buhârî, 6104; Müslim, 60)

DERSİN ÖZÜ

Sahih naslardaki ağır tehdit ifadeleri hafife alınmaz; fakat “küfür” geçen her nas da bağlamından koparılarak doğrudan büyük küfür ve şahıs tekfiri şeklinde anlaşılır. Naslar birbirleriyle birlikte anlaşılır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Müslümana sövmekten, onun kanına saldırmaktan ve gelişigüzel tekfir etmekten sakınırım.

Sahih hadisi aklıma ağır geldiği için reddetmem; diğer naslarla birlikte anlamaya çalışırım.”

Dilini koru → Müslümanın kanını koru → tekfirden acele etme → sahih hadise teslim ol → nasları birlikte anla.

63. METİN

CENNET VE CEHENNEM
YARATILMIŞTIR

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

والجنة والنار مخلوقتان قد خلقتا كما جاء عن رسول الله ﷺ دخلت الجنة فرأيت قصيرا ورأيت الكوثر واطلعت في الجنة فرأيت أكثر أهلها كذا واطلعت في النار فرأيت كذا وكذا فمن زعم أنهما لم تخلقا فهو مكذب بالقرآن وأحاديث رسول الله ﷺ ولا أحسبه يؤمن بالجنة والنار

TERCÜME

“Resûlullah’tan ﷺ şöyle rivayet edilmiştir: “Cennete girdim ve bir köşk gördüm”, “Kevser’i gördüm”, “Cennete baktım ve orada bulunanların çoğunu şöyle gördüm”, “Cehenneme baktım ve orada şunları gördüm...” Cennet ve cehennem yaratılmıştır; ikisi de hâlihazırda yaratılmış bulunmaktadır. Kim cennet ve cehennemin henüz yaratılmadığını iddia ederse Kur’an’ı ve Resûlullah’ın ﷺ hadislerini olur. Onun cennet ve cehenneme iman ettiğini sanmıyorum.

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada âhirete imanla ilgili önemli bir Ehl-i Sünnet esasını öğretiyor: Cennet ve cehennem yalnızca ileride yaratılacak yerler değildir; Allah onları yaratmıştır ve onlar şu anda mevcuttur. Peki bunu nereden biliyoruz? İmam Ahmed meseleyi akli tahminlere değil, Kur’an ve sahih Sünnet’e dayandırıyor. Resûlullah ﷺ cenneti ve cehennemi gördüğünü haber vermiştir. Bir şeyin görülmüş olduğunun bildirilmesi, onun mevcut olduğuna açıkça delalet eder. Kur’an’da da cennet için “müttakiler için hazırlanmıştır”, cehennem için ise “kâfirler için hazırlanmıştır” buyrulur. “Hazırlanmıştır” ifadesi, bunların Allah tarafından yaratılmış ve hazırlanmış olduğunu gösterir. İmam Ahmed’in son cümlesindeki ağır uyarını da kendi bağlamında anlamalıyız. Burada sahih nasları bilerek reddeden bir görüşün tehlikesini açıklamaktadır. Bu ifadeyi, belirli kişiler hakkında şartları araştırmadan gelişigüzel hüküm vermek için kullanmayız.

DELİL

Allah Teâlâ cennet hakkında şöyle buyurur:

“Rabbinizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer kadar olan, muttakiler için hazırlanmış cennete koşun.”

(Âl-i İmrân, 3/133)

Cehennem hakkında ise:

“Kâfirler için hazırlanmış olan ateşten sakının.”

(Âl-i İmrân, 3/131)

DERSİN ÖZÜ

Ehl-i Sünnet’e göre cennet ve cehennem gerçektir ve hâlihazırda yaratılmıştır. Bunlara iman, âhirete imanın bir parçasıdır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Gayb âlemini kendi aklımla yeniden şekillendirmem. Allah ve Resûlü ﷺ cennet ve cehennemin varlığını haber vermişse buna iman eder ve teslim olurum.”

Haberi öğren → sahih delili kabul et → gayba iman et → cenneti iste → cehennemden Allah’a sığın.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

64. METİN

GÜNAHI SEBEBİYLE MÜSLÜMANIN
CENAZE NAMAZI TERK EDİLMEZ

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

ASİL METİN

ومن مات من أهل القبلة موحدا يصلى عليه ويستغفر له ولا تترك الصلاة
عليه لذنب أذنبه صغيرا كان أو كبيرا وأمره إلى الله تعالى

TERCÜME

“Ehl-i kableden tevhid üzere ölen kimsenin cenaze namazı kılınır ve onun için bağışlanma dilenir. İşlediği günah küçük veya büyük olsun, günahı sebebiyle cenaze namazı terk edilmez. Onun işi Allah Teâlâ'ya aittir.”

KISA ŞERH

Kardeşlerim, İmam Ahmed burada daha önce öğrendiğimiz “büyük günah işleyen Müslüman sırf günahı sebebiyle İslâm'dan çıkarılmaz” esasının önemli bir sonucunu öğretiyor.

Bir Müslüman günahkâr olarak ölmüş olabilir; fakat tevhid üzere ve Müslüman olarak öldüğü biliniyorsa, günahı onun Müslümanlara ait cenaze hükümlerinden çıkarılması için tek başına yeterli değildir. Bu sebeple İmam Ahmed iki şeyi özellikle söylüyor: “Cenaze namazı kılınır” ve “onun için istiğfar edilir.” Yani günahkâr Müslümanın günahından hoşnut olmayız; fakat onu sırf günahı sebebiyle ümmetin dışına da atmıyoruz.

Peki büyük günah işlemişse ne olacak? İmam Ahmed cevabı yine önceki derslerimizdeki temel kaideye bağlıyor: “Onun işi Allah'a aittir.” Şirk ve küfür üzere ölmemiş günahkâr Müslüman hakkında Allah dilerse bağışlar, dilerse adaletiyle cezalandırır. Biz onun hakkında kesin cennet veya cehennem hükmü vermeyiz.

Burada çok önemli bir denge vardır: Günahı küçümsemiyoruz; fakat günahkârı da hemen tekfir etmiyoruz. Günaha karşı tavrımız başka, Müslümanın İslâm hukukundaki hükmü başkadır.

DELİL

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz;
bunun dışındakileri ise dilediği kimse için bağışlar.”

(Nisâ, 4/48)

Bu ayet, şirk dışında kalan günahların Allah'ın dilemesi altında bulunduğunu açıkça bildirir.

DERSİN ÖZÜ

Tevhid üzere ölen bir Müslüman, işlediği küçük veya büyük günah sebebiyle otomatik olarak İslâm'dan çıkarılmaz. Cenaze namazı kılınır, onun için istiğfar edilir ve âhiretteki hükmü Allah'a bırakılır.

MÜSLÜMANIN ÖLÇÜSÜ

“Günahı günah olarak görürüm; fakat her günah sebebiyle Müslümanı İslâm'dan çıkarmam. Tevhid üzere ölen Müslüman için rahmet ve mağfiret diler, nihai hükmünü Allah'a bırakırım.”

Günahı küçümseme → Müslümanı hemen tekfir etme → cenaze hukukunu koru → istiğfar et → hükmü Allah'a bırak.

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

USÛLÜ'S-SÛNNE

SERİ TAMAMLANDI

EHL-İ SÛNNET'İN TEMEL ESASLARINDAN BİRİDİR

BU ÇALIŞMADA NE YAPTIK?

İmam Ahmed b. Hanbel'in Usûlü's-Sünne risalesinin tamamını 1–64. metin olarak, sırasıyla ele aldık. Her metni;

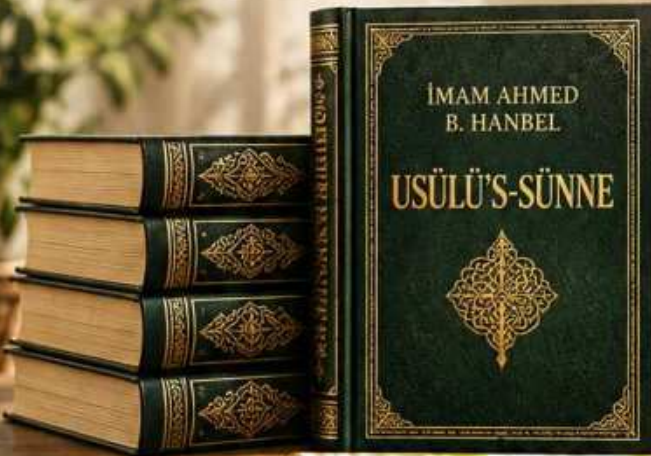
- ✓ Asıl metin (Arapça)
 - ✓ Türkçe tercüme
 - ✓ Kısa şerh
 - ✓ Delil
 - ✓ Dersin özü
 - ✓ Müslümanın ölçüsü
- başlıklarıyla işledik.

BU ESER BİZE NE ÖĞRETİYOR?

- 1 Akaidimizde Kur'an ve sahih Sünnet'e sarılmayı,
- 2 Selef-i Sâlihîn'in yolunu takip etmeyi,
- 3 Bid'at ve dalâlet ehline karşı uyanık olmayı,
- 4 İslâm'da ölçünün naslar olduğunu,
- 5 İman, amel, günah, büyük günah, tekfir, âyet ve hadisleri doğru anlamayı,
- 6 Müslümanlara karşı adaletli, berâe konusunda net bir duruş sergilemeyi,
- 7 Tevhid üzere yaşamayı ve tevhid üzere ömür bitirmeyi öğretti.

İMAM AHMED'İN BU RİSALEYİ YAZMA GAYESİ

“İnsanları, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat'ın inancı üzere sabit kılmak ve bid'at ehlinin görüşlerinden sakındırmaktır.”

İmam Ahmed şöyle demiştir:

“Sünnet, Nuh'un gemisi gibidir.
Ona binen kurtulur,
ondan uzaklaşan ise helâk olur.”

(el-Lâlekâî, Şerhu Usûli İ'tikâdi
Ehlis-Sünne, 1/112)

“Allah bizleri Kur'an ve Sünnet üzere sabit kılsın.”

UBEYDULLAH ARSLAN

İSLAM DAVETÇİSİ

Okuduğunuz için
teşekkür ederim.

SON SÖZ

Hak,
sahih delille bilinir,
kimsenin sözüyle değil.

BU ESER BİZE NE ÖĞRETTİ?
NEYE REDDİYE VERDİ? HANGİ YOLU EMRETTİ?

"Sünnet,
Nuh'un gemisi gibidir.
Ona binen kurtulur,
ondan uzaklaşan ise
helâk olur."
(el-Lâlekkâi, 1/112)

1 DİNİN ÖLÇÜSÜNÜ
İNSAN DEĞİL, VAHİY BELİRLER

Bu eser bize hakikatin, insanların düşüncesine, kültürüne veya çağın modasına göre değişmeyeceğini öğretti. Din, Kur'an ve sahih Sünnet ile bilinir; akıl ve hevâ ile değil. Ölçümüz vahiydir; insanın zevki değil.

2 SAHİH NAS, MODERN ZİHNİN
ONAYINA MUHTAÇ DEĞİLDİR

Anlaşılmaması zor gelen haberler dahi sahih ise kabul edilir. Gayb hakkında kendi aklımıza göre hüküm veremeyiz. Cennet, cehennem, kabir azabı, Allah'ı görme, kader gibi konularda iman, modern aklın beğenisine değil, Allah ve Resûl'ün haberlerine dayanır.

3 SÛNNETİ KUR'AN'DAN AYIRMA
ANLAYIŞINA CEVAP VERDİ

İmam Ahmed, Sünnet'in Kur'an'ı açıkladığını öğretti. "Kur'an bana yeter" diyerek sahih Sünnet'i devre dışı bırakan yaklaşımlar reddedildi. Din, Kur'an ve Sünnet'i birlikte anlamakla doğru kavranır. Resûlullah'ın açıklamaları olmadan birçok hüküm anlaşılamaz.

4 SELEFİN İLMİ USÛLÜNÜ
BİZE ÖĞRETTİ

Önce delil, sonra teslimiyet; önce nakil, sonra doğru anlayış. Sahâbenin yolunu takip etmek, onlara uymak, bid'atleri terk etmek, dinî çekişmelerden uzak durmak, Selef'in ilmi usûlünün özüdür. "Ben böyle düşünüyorum" değil, "Allah ne buyurdu? Resûl ne bildirdi? Sahâbe bunu nasıl anladı?" soruları esas alınır.

5 BID'ATIN KAPISINI
USÛLDEN KAPATTI

Dine sonradan sokulan her şeyin reddedilmesi gerektiğini öğretti. Bid'at sadece belirli uygulamalarla sınırlı değildir; asıl mücadele, dini kaynağından öğrenme yöntemini korumaktır. Kaynak ve usûl sağlam olduğunda birçok sapmanın kapısı daha baştan kapanır.

6 TEKFİRDE ACELECİLİĞE DE
GÜNAHI HAFİFE ALMAYA DA İZİN VERMEDİ

Günah günahdır; fakat her günah küfür değildir. Şirk ve küfür ayrı, günah ayrıdır. Büyük günah işleyen Müslüman, sırf günahı sebebiyle İslâm'dan çıkarılmaz. Günahı küçümsemeyiz; fakat günahkâr Müslümanı da kolayca tekfir etmeyiz. Hüküm vermede acele etmeyiz; onun işi Allah'a aittir.

7 SAHÂBE, BU MENHECİN
ANLAMA ANAHTARIDIR

Sahâbe sadece sevilmesi gereken bir nesil değil, dinin nasıl anlaşılacağı konusunda ölçüdür. Kur'an ve Sünnet'i, ilk neslin anlayışıyla anlamak esastır. Selef'in yolu geçmişe ait bir hatıra değil, bugün de bağlayıcı olan ilmi bir usûldür.

8 TARTIŞMAYI DEĞİL,
İLMİ ÖNE ÇIKARDI

Dinî konularda gereksiz tartışma, münakaşa ve husumetten uzak durmayı öğretti. Her itiraza cevap vermek, her tartışmayı kazanmak ilim değildir. İlim; delili öğrenmek, hakkı anlamak, ona teslim olmak ve gerektiğinde susmayı bilmektir.

9 AKİDEYİ HAYATA YANSITMAYI
ÖĞRETTİ

Bu eser, akidenin sadece ezberlenecek bilgiler olmadığını gösterdi. Sahih akide, insanın dilini, kalbini, ibadetini, kardeşlik hukukunu ve insanlara karşı tavrını da düzeltmelidir. İman, amel, ahlâk ve muamele bir bütündür.

10 MODERN YAKLAŞIMLARA
NET BİR CEVAP VERDİ

"Aklıma yatmıyor", "çağımız bunu kabul etmiyor", "din yoruma açıktır", "Kur'an yeter", "gaybı sembolik anlamalıyız" gibi modern söylemlere karşı, hakikatin vahye dayandığını, dinin insan aklının sınırsız yorum alanı olmadığını öğretti.

SONUÇ

Usûl'ü's-Sünne bize yeni bir din kurmayı değil, nakdedilmiş dine teslim olmayı öğretti. Akıl vahyin önüne geçirmemeyi; Sünnet'i Kur'an'dan koparmamayı; sahâbenin anlayışını küçümsememeyi; bid'atı dinleştirmemeyi; günahı hafife almamayı; tekfirde acele etmemeyi; cedelî ilim zannetmemeyi öğretti.

BİZE DÜŞEN

- ✓ Delilden önce konuşmamak.
- ✓ Sahih nas geldikten sonra hevâmızı öne geçirmemek.
- ✓ Sahâbenin yolunu küçümsememek.
- ✓ Sünnet'e teslim olmak.
- ✓ Bid'atten sakınmak.
- ✓ Müslümanlara karşı adaletli olmak.
- ✓ Allah'a, Resûlullah'ın ve sahâbenin gösterdiği yol üzere kavuşmaya çalışmak.

SON SÖZÜMÜZ

"Selef'in yolu, geçmişe ait bir hatıra değil;

dini kaynağından, deliliyle ve ilk neslin anlayışıyla öğrenme usûlüdür.

Ölçümüz çağın değişen kabulleri değil; Kur'an, sahih Sünnet ve bunları bize nakleden ilk neslin yoludur.

Allah bizi hakkı hak olarak görüp ona tâbi olanlardan; bâtılı bâtıl olarak görüp ondan sakınanlardan ve Kur'an ile Sünnet üzere sabit kalanlardan eylesin. Âmin."